

AGREE! VEPRIM PËR TË DREJTAT E VAJZAVE PËR BARAZI DHE FUQIZIM

IPA III / 2024 / 459-906

Tabela e përmbajtjes

1. Hyrje	5
2. Metodologjia	11
2.1 Qëllimi i studimit.....	11
2.2 Qasja Kërkimore dhe Korniza Metodologjike	11
2.3 Metodat e Mbledhjes së të Dhënave.....	12
2.4 Instrumentet e Kërkimit.....	13
2.5 Përzgjedhja e Pjesëmarrësve.....	15
2.6 Aspektet Etike	17
3. ANALIZA E TË DHËNAVE.....	19
3.1 BASHKITË DHE INSTITUCIONET LOKALE.....	19
3.1.1 Kapacitetet Organizative	20
3.1.2 Politikat Institucionale dhe Kapacitetet	20
3.1.3 Sfidat në Zbatim	21
3.1.4 Efektiviteti dhe Ndikimi	23
3.1.5 Sipërmarrja dhe Pavarësia Ekonomike e Vajzave	24
3.1.6 Dhuna ndaj Vajzave Adoleshente dhe Grave të Reja.....	25
3.1.7 Konkluzione dhe Rekomandime	26
3.2 ORGANIZATAT E SHOQËRISË CIVILE	29
3.2.1 Kapacitetet Organizative	30
3.2.2 Kapacitetet, Përvojat dhe Pengesat në Avokim.....	31
3.2.3 Bashkëpunimi me Autoritetet dhe Institucionet Vendore	33
3.2.4 Rrjetëzimi	34
3.2.5 Vlerësimi i Efektivitetit dhe Rezultateve të Punës	36
3.2.6 Konkluzione dhe Rekomandime.....	37
Konkluzione	37
Rekomandime	38
3.3 PRINDËRIT / KUJDESTARËT / FAMILJET KUJDESTARE.....	39
3.3.1 Demografia.....	39

3.3.2 Qëndrimet Prindërore ndaj Barazisë Gjinore	40
3.3.3 Komunikimi me Fëmijët mbi Barazinë Gjinore dhe Marrëdhëniet.....	42
3.3.4 Ndërgjegjësimi dhe Reagimi ndaj Dhunës me Bazë Gjinore dhe Dhunës Ndërmjet Bashkëmoshatarëve.....	43
3.3.5 Rrjetet Mbështetëse dhe Mbështetja Institucionale.....	44
3.3.6 Mbështetja Prindërore për Fëmijët në Barazinë Gjinore dhe Parandalimin e Dhunës me Bazë Gjinore.....	46
3.3.7 Konkluzione dhe Rekomandime.....	47
Konkluzione	47
Rekomandime	48
3.4 EDUKATORËT, MËSUESIT DHE STAFI I INSTITUCIONEVE ARSIMORE.....	49
3.4.1 Demografia.....	49
3.4.2 Qëndrimet e Mësuesve ndaj Barazisë Gjinore.....	50
3.4.3 Edukimi për Barazi Gjinore dhe Marrëdhëniet në Shkollë.....	51
3.4.4 Reagimi ndaj Dhunës me Bazë Gjinore dhe Dhunës Ndërmjet Bashkëmoshatarëve....	53
3.4.5 Rrjetet Mbështetëse dhe Qasja Institucionale	55
3.4.6 Roli i Mësuesve në Edukimin për Barazi dhe Parandalimin e Dhunës.....	56
3.4.7 Konkluzione dhe Rekomandime.....	57
Konkluzione	57
Rekomandime	58
3.5 TË RINJTË.....	60
3.5.1 Demografia.....	60
3.5.2 Pjesëmarrja e të Rinjve.....	62
3.5.3 Barazia Gjinore.....	63
3.5.4 Dhuna me Bazë Gjinore.....	65
4. ANALIZA NARRATIVE E PYETËSORIT GJYSMË TË STRUKTURUAR PËR PRINDËRIT	67
4.1 Marrëdhënia Prind-Fëmijë.....	67
4.2 Qëndrimet Ndaj Barazisë Gjinore	68
4.3 Komunikimi me Fëmijët për Barazinë Gjinore.....	68
4.4 Ndërgjegjësimi dhe Reagimi ndaj Dhunës me Bazë Gjinore dhe Dhunës Ndërmjet Bashkëmoshatarëve.....	69

4.5 Mbështetja Institucionale dhe Roli i Shkollës	70
4.6 Mbështetja Prindërore për Fëmijët.....	71
4.7 Përfundime.....	71
Rekomandime	72
5. ANALIZA NARRATIVE E PYETËSORIT GJYSMË-TË STRUKTURUAR ME TË RINJ QË NUK KISHIN AKSES NË PLOTËSIMIN ONLINE.....	74
5.1. Pjesëmarrja dhe Ndikimi në Vendimmarrje	74
5.2. Perceptimet mbi Barazinë Gjinore.....	75
5.3. Përvoja dhe Kuptimi i Dhunës me Bazë Gjinore (GBV).....	75
5.4. Përfundime dhe Rekomandime.....	76
Përfundime.....	76
Rekomandime	76
6. BURIMET.....	78
1. Burimet Primare:.....	78
2. Burimet Dytësore:.....	78

1. Hyrje

AGREE! – Veprim për të Drejtat e Vajzave për Barazi dhe Fuqizim është një nismë rajonale e financuar nga Bashkimi Evropian në kuadër të mekanizmit IPA III. Ajo zbatohet në gjashtë vende të Ballkanit Perëndimor dhe në Turqi, me qëllim promovimin e barazisë gjinore, parandalimin e dhunës me bazë gjinore tek të rinjtë dhe fuqizimin e vajzave dhe grave të reja përmes përfshirjes së shoqërisë civile, forcimit të kapaciteteve dhe avokimit gjithëpërfshirës në politikëbërje.

Qëllimi i përgjithshëm i projektit është të mbështesë dhe inkurajojë pjesëmarrjen e shoqërisë civile në promovimin dhe mbrojtjen e të drejtave të vajzave dhe grave, me fokus të veçantë në:

- Forcimin e praktikave kundër diskriminimit;
- Nxitjen e bashkëpunimit rajonal dhe kohezionit social
- Mbështetjen e zhvillimit të nismave të udhëhequra nga të rinjtë dhe programeve të edukimit mes bashkëmoshatarëve;
- Promovimin e fuqizimit ekonomik të vajzave dhe sfidimin e stereotipeve të dëmshme gjinore.

Projekti synon krijimin e një rrjeti rajonal të shoqërisë civile dhe forcimin e përpjekjeve për avokim dhe ofrim shërbimesh në nivel kombëtar, përmes qasjeve të bazuara në evidenca. Në Shqipëri, zbatimi i projektit udhëhiqet nga organizata “Gruaja tek Gruaja”, e cila koordinon aktivitetet në partneritet të ngushtë me organizata bazë, institucione arsimore dhe struktura të qeverisjes vendore.

Deklaratë:

Ky botim është bashkëfinancuar nga Bashkimi Evropian. Përmbajtja e tij është përgjegjësi e vetme e organizatës Gruaja tek Gruaja dhe autorëve, dhe nuk pasqyron domosdoshmërisht pikëpamjet dhe qëndrimet e Bashkimit Evropian.

Procesi i kërkimit në Shqipëri u strukturua sipas metodologjisë rajonale të përcaktuar në protokollin e studimit të projektit AGREE! dhe u përshtat në kontekstin lokal nga organizata “Gruaja tek Gruaja”. Ai kishte në fokus pesë grupe kyçe: (1) fëmijë adoleshentë dhe të rinj të moshës 13–29 vjeç, (2) prindër dhe familje kujdestare, (3) mësues dhe staf arsimor, (4) organizata të shoqërisë civile, si dhe (5) përfaqësues të institucioneve vendore dhe bashkive. Këto grupe u përzgjedhën për të siguruar një kuptim gjithëpërfshirës të mjedisit social, kapaciteteve dhe boshllëqeve që lidhen me barazinë gjinore, fuqizimin e vajzave dhe parandalimin e dhunës me bazë gjinore (GBV) dhe dhunës midis bashkëmoshatarëve.

Mbledhja e të dhënave në Shqipëri u realizua përmes:

- **Pyetësorëve online**, të përshtatur për secilin grup të synuar dhe të shpërndarë në përmes rrjeteve partnere dhe institucioneve, me theks te gjithëpërfshirja dhe balanca gjinore;
- **Diskutimeve në grupe të fokusuara (focus groups)**, të zhvilluara fizikisht në Shkodër dhe bashkitë përreth, duke krijuar hapësirë për reflektim të thelluar dhe njohuri cilësore;
- **Intervistave gjysmë të strukturuar**, të zhvilluara me individë nga grupe të nënpërfaqësuar ose të cenueshme (p.sh., të rinj romë, të rinj me aftësi të kufizuara dhe prindër me nivel të ulët shkrim-leximi), për të siguruar që përvojat dhe këndvështrimet e tyre të përfshiheshin në studim.

Qëllimi i kërkimit ishte të vlerësonte nivelin aktual të ndërgjegjësimit, qëndrimeve dhe praktikave lidhur me barazinë gjinore dhe dhunën me bazë gjinore, ndërsa eksploronte gjithashtu kapacitetet institucionale dhe komunitare për t’u përgjigjur ndaj këtyre çështjeve. Vëmendje e veçantë iu kushtua fuqizimit të vajzave dhe grave të reja, veçanërisht përmes sipërmarrjes, edukimit dhe pjesëmarrjes qytetare. Ky raport paraqet gjetjet nga mbledhja e të dhënave në nivel kombëtar në Shqipëri. Ai është strukturuar për të pasqyruar përvojën dhe reagimet e secilit grup të synuar, duke ofruar të dhëna si sasiore, ashtu edhe cilësore. Konkluzionet ofrojnë bazën për rekomandime në nivel kombëtar për të udhëhequr përpjekjet për avokim, për të forcuar kapacitetet lokale dhe për të informuar fazën e ardhshme të zbatimit të projektit.

Grupet e Fokusit

Si një komponent kyç i mbledhjes së të dhënave cilësore në këtë fazë kërkimore, në Shqipëri u organizuan gjithsej pesë diskutime në grupe të fokusuara (Focus Group Discussions – FGD), secili përfaqësues i njërit prej grupeve kryesore të synuara të përcaktuara në kuadrin e projektit AGREE!. Qëllimi i këtyre seancave ishte të mblidheshin njohuri të thelluara, përvoja kontekstuale dhe perceptime subjektive mbi barazinë gjinore, fuqizimin e vajzave dhe parandalimin e dhunës me bazë gjinore dhe dhunës midis bashkëmoshatarëve.

Çdo grup përbëhej nga të paktën 6 dhe maksimumi 16 pjesëmarrës të përzgjedhur me kujdes, duke siguruar diversitet në moshë, gjini, prejardhje socio-ekonomike, profesione dhe vendndodhje gjeografike (përfaqësim si nga zonat urbane, ashtu edhe nga ato rurale, ku ishte e mundur). Diskutimet u udhëhoqën nga një set standard pyetjesh të hapura, të përshtatura për kontekstin specifik të secilit grup, dhe u moderuan nga lehtësues të trajnuar. Seancat zgjatën nga 90 deri në 120 minuta, duke ofruar kohë të mjaftueshme për reflektim, ndarje përvojash dhe dialog.

Grupet e synuara ishin:

- **Fëmijë dhe të rinj (mosha 13–29 vjeç)**

Ky grup përfshinte adoleshentë dhe të rinj me sfond të ndryshëm arsimor dhe social. Diskutimi u fokusua në kuptimin e tyre për rolet gjinore, përvojat me dhunën midis bashkëmoshatarëve, aksesin në sisteme mbështetëse dhe pengesat e perceptuara për pjesëmarrje dhe fuqizim. Vëmendje e veçantë iu kushtua ndikimit të stereotipeve në vetëperceptimin e vajzave dhe mundësitë për lidërsip, edukim dhe sipërmarrje.

- **Mësues, institucione arsimore dhe kërkimore**

Pjesëmarrësit përfshinin mësues të arsimit fillor dhe të mesëm, psikologë shkollash dhe përfaqësues nga administrata arsimore. Diskutimi eksploroqi qasjet institucionale ndaj barazisë gjinore, praninë (ose mungesën) e kurrikulave me ndjeshmëri gjinore, kapacitetin e mësuesve për të adresuar rastet e dhunës midis bashkëmoshatarëve dhe mekanizmat mbështetës për nxënësit që përjetojnë DHBGJ ose diskriminim.

- **Familje dhe prindër, përfshirë kujdestarët**

Ky grup përfaqësonte pjesëmarrës prindër (nëna dhe baballarë) dhe kujdestarë nga kontekste të ndryshme socio-ekonomike dhe kulturore. Diskutimi u përqendrua në qëndrimet prindërore ndaj roleve gjinore, komunikimin me fëmijët për marrëdhëniet dhe barazinë gjinore, si dhe nivelin e ndërgjegjësimit dhe përgatitjes për të mbështetur fëmijët, veçanërisht vajzat që përballen me diskriminim ose dhunë mes bashkëmoshatarëve.

- **Organizata të Shoqërisë Civile dhe grupe komunitare**

Pjesëmarrësit përfshinin staf dhe vullnetarë nga OSHC-të lokale, shoqata rinore dhe organizata që punojnë në fushat e barazisë gjinore, të drejtave të të rinjve dhe zhvillimit të komunitetit. Diskutimi u përqendrua në kapacitetet organizative, përvojat me avokimin, pengesat për programe të qëndrueshme dhe bashkëpunimin me institucionet publike. U diskutuan gjithashtu sfidat për sigurimin e financimit dhe zgjerimin e nismave.

- **Bashkitë dhe institucionet publike vendore**

Përfaqësuesit përfshinin staf nga shërbimet sociale, drejtoritë arsimore, zyrat e rinisë dhe pikat fokale për barazinë gjinore brenda strukturave bashkiake. Diskutimi eksploroj rolin e qeverisjes vendore në promovimin e politikave me ndjeshmëri gjinore, bashkëpunimin me OSHC-të, mekanizmat ekzistues për parandalimin e DHBGJ dhe sfidat institucionale për sa i përket informimit dhe zbatimit.

Çdo grup i fokusuar solli njohuri të vlefshme cilësore mbi perceptimet, nevojat dhe boshllëqet ndërsektoriale, duke evidentuar si praktika premtuese ashtu edhe fusha që kërkojnë mbështetje të synuar. Diversiteti i pjesëmarrësve siguroi një shkëmbim të pasur perspektivash dhe ndihmoi në pasqyrimin e natyrës së ndërlikuar dhe shumë-nivelëshe të çështjeve gjinore që prekin vajzat dhe gratë e reja në Shqipëri.

Anketa Online

Paralelisht me diskutimet në grupe të fokusuara, u administrua edhe një anketë online për të plotësuar gjetjet cilësore me të dhëna sasiore. Anketa synonte të kapte trende më të gjera të njohurive, qëndrimeve dhe praktikave në të pesë grupet e synuara, duke ofruar një pamje më përfaqësuese të situatës aktuale sa i takon barazisë gjinore, fuqizimit të vajzave dhe parandalimit të dhunës me bazë gjinore në Shqipëri.

Çdo pyetësor u përshtat posaçërisht për nevojat, realitetet dhe rolet profesionale ose personale të të anketuarve, në përputhje me udhëzimet e instrumenteve të kërkimit të përcaktuara në protokollin rajonal të studimit. Pyetjet ishin kryesisht me përgjigje të shumëfishta ose të shkallëzuara (në nivele 1–5), me disa pyetje të hapura për të lejuar komente më të detajuara.

U arrit objektivi minimal prej 10 pjesëmarrësish për secilin grup, me numrat si më poshtë:

- **Fëmijë dhe të rinj (16 pjesëmarrës):** Anketa eksploroj kuptimin e barazisë gjinore, përvojat me diskriminim apo dhunë nga bashkëmoshatarët dhe përfshirjen në nisma qytetare ose shkollore. Vajzat raportuan nivel më të lartë interesi për angazhim social dhe mundësi fuqizimi.
- **Mësues dhe institucione arsimore/kërkimore (25 pjesëmarrës):** Mësuesit ndanë njohuritë e tyre mbi politikat institucionale për barazinë gjinore, aftësinë për të adresuar dhunën mes nxënësve dhe sfidat për të integruar qasje me ndjeshmëri gjinore në mësimdhënien e përditshme. Një përqindje e konsiderueshme shprehu nevojën për më shumë trajnime dhe mbështetje institucionale.
- **Familje dhe prindër, përfshirë familje kujdestare (27 pjesëmarrës):** Ky grup shprehu një gamë qëndrimesh lidhur me rolet tradicionale gjinore, komunikimin me fëmijët për barazinë dhe marrëdhëniet, si dhe përgatitjen për të reaguar ndaj

dhunës. Disa raportuan besim për të mbështetur fëmijët, ndërsa të tjerë evidentuan mungesë informacioni dhe akses në mekanizma mbështetës.

- **OSHC-të dhe grupet në nivel komunitar (11 pjesëmarrës):** Përfaqësuesit ofruan të dhëna mbi kapacitetet e tyre në avokim, monitorim dhe vlerësim, ndërveprim me komunitetin dhe bashkëpunim me institucionet publike. U theksua mungesa e burimeve dhe vështirësitë për të siguruar trajnime të vazhdueshme.
- **Bashkitë dhe institucionet vendore (13 pjesëmarrës):** Zyrtarët vendorë ndanë perspektivat mbi politikat ekzistuese, boshllëqet institucionale dhe nivelin e koordinimit ndërsektorial. Disa bashki kishin pika fokale për barazi gjinore dhe mekanizma për GBV, ndërsa të tjera kishin mungesë strukturash apo plane konkrete zbatimi.

Rezultatet e anketës online ofruan njohuri të vlefshme sasiore që, të kombinuara me gjetjet cilësore nga grupet e fokusit dhe intervistat, ndihmuan në ndërtimin e një kuptimi të plotë dhe gjithëpërfshirës të mundësive dhe sfidave me të cilat përballen vajzat dhe gratë në Shqipëri. Kjo qasje e kombinuar garanton që gjetjet janë përfshirëse dhe të rrënjësura në realitetin e jetuar në nivele të ndryshme të shoqërisë.

Intervista Gjysmë të Strukturuara

Për të siguruar gjithëpërfshirje dhe për të kapur zërat e individëve që ndryshe mund të përjashtoheshin nga metodat digjitale të mbledhjes së të dhënave, u zhvilluan intervista gjysmë të strukturuara me pjesëmarrës që nuk kishin akses në telefon ose internet. Kjo qasje ishte veçanërisht e rëndësishme për të arritur grupe të marginalizuara ose të nënperfaqësuar, përfshirë familje që jetojnë në varfëri, fëmijë nga zona të largëta dhe ata me akses të kufizuar në arsim apo teknologji.

Në total u realizuan gjashtë intervista, të cilat u zhvilluan nga studiues vendorë të trajnuar, duke përdorur një udhëzues fleksibël të intervistës të përshtatur nga pyetësi online. Intervistat u zhvilluan fizikisht, në një mjedis të sigurt dhe privat, me pëlqim të informuar nga të gjithë pjesëmarrësit (ose nga kujdestarët ligjorë, në rastin e fëmijëve).

Pjesëmarrësit përfshinin:

- **3 prindër** (dy nëna dhe një baba) nga sfond socio-ekonomik i pafavorshëm, të cilët nuk kishin akses në pajisje celulare ose internet;
- **3 të rinj** (një djalë dhe një vajzë) të moshës 14–18 vjeç, të cilët nuk ishin të lidhur me platformat online dhe që ndryshe nuk do të kishin mundësi të merrnin pjesë në anketën digjitale.

Këto intervista ofruan njohuri më të thella dhe specifike për kontekstin, lidhur me përvojat e jetuara, sfidat dhe boshllëqet në njohuri në lidhje me rolet gjinore, dhunën midis bashkëmoshatarëve dhe mbështetjen institucionale. Prindërit reflektuan mbi normat

kulturore që ndikojnë në dinamikat gjinore brenda familjeve të tyre dhe mungesën e aksesit në informacion apo shërbime lidhur me parandalimin e dhunës me bazë gjinore. Ata shprehën vështirësi për të kuptuar se ku mund të drejtohen për ndihmë dhe çfarë të bëjnë nëse fëmijët e tyre përballen me diskriminim ose dhunë. Të rinjtë ndanë qëndrimet e tyre mbi stereotipet, përvojat në mjedisin shkollor dhe mungesën e kanaleve të sigurta për të raportuar dhunë ose diskriminim. Ata treguan ndjenja pasigurie dhe dyshimi në lidhje me rolin që mund të luajnë institucionet në mbrojtjen e tyre. Qëllimi kryesor i kësaj faze vlerësuese ishte identifikimi i sfidave lokale, boshllëqeve në shërbime dhe nevojave për forcim kapacitetesh që lidhen me promovimin e barazisë gjinore dhe mbrojtjen e vajzave dhe grave të reja. Përfshirja e këtyre intervistave gjysmë të strukturuar siguroi që zërat e vështirë për t'u arritur të përfaqësoheshin në gjetjet e kërkimit. Kjo është veçanërisht e rëndësishme për të garantuar që rekomandimet dhe ndërhyrjet e ardhshme të jenë realisht gjithëpërfshirëse dhe të ndjeshme ndaj nevojave të komuniteteve të marginalizuara.

2. Metodologjia

Faza e parë e projektit AGREE – Veprim për të Drejtat e Vajzave për Barazi dhe Fuqizim në Shqipëri është zbatuar përmes një qasjeje të integruar kërkimore, që kombinon metoda sasiore dhe cilësore. Kjo qasje e kombinuar ka mundësuar një analizë gjithëpërfshirëse dhe të thelluar të nevojave, përvojave dhe kapaciteteve të grupeve të synuara, duke ruajtur njëkohësisht përputhshmërinë me kornizën rajonale të kërkimit të zhvilluar për Ballkanin Perëndimor dhe Turqinë. Kërkimi është udhëhequr në nivel kombëtar nga organizata “Gruaja tek Gruaja”, në përputhje me protokollin e përbashkët të miratuar në të gjitha vendet partnere.

2.1 Qëllimi i studimit

Qëllimi kryesor i kësaj faze kërkimore ka qenë gjenerimi i evidencës për të informuar avokimin, forcimin e kapaciteteve dhe zhvillimin e programeve që synojnë përmirësimin e barazisë gjinore dhe fuqizimin e vajzave dhe grave të reja. Më konkretisht, kërkimi synonte të:

- Identifikojë njohuritë, qëndrimet dhe sjelljet lidhur me barazinë gjinore dhe fuqizimin e vajzave dhe grave;
- Theksojë përvojat personale dhe në nivel komuniteti me dhunën me bazë gjinore (GBV) dhe dhunën midis bashkëmoshatarëve;
- Analizojë nivelin e përfshirjes qytetare dhe përfshirjes sociale të vajzave dhe grave të reja, veçanërisht në hapësirat publike, arsimore dhe familjare;
- Vlerësojë nevojat për forcim kapacitetesh, burime dhe mbështetje institucionale në nivel lokal dhe kombëtar.

2.2 Qasja Kërkimore dhe Korniza Metodologjike

Metodologjia e kërkimit u ndërtua mbi parimet e **triangulimit, gjithëpërfshirjes dhe përshtatshmërisë kontekstuale**, me qëllim që të dhënat të mblidheshin nga burime dhe perspektiva të ndryshme për të rritur besueshmërinë dhe vlefshmërinë e gjetjeve. Korniza metodologjike ishte në përputhje me protokollin rajonal të kërkimit, të zhvilluar nga partnerët ndërkombëtarë të projektit, dhe u përshtat për kontekstin shqiptar.

Qasja u mbështet në elementet kryesore në vijim:

- **Mbledhje të dhënash sasiore** përmes pyetësorëve të strukturuar online, të dizajnuar për të kapur trende dhe modele të matshme;
- **Mbledhje të dhënash cilësore** përmes diskutimeve në grupe të fokusuara dhe intervistave gjysmë të strukturuar, për të eksploruar njohuri të thelluara, perceptime dhe përvoja të jetuara;
- **Përfshirje gjithëpërfshirëse e aktorëve të interesit**, duke siguruar përfaqësim nga të rinjtë, edukatorët, prindërit, organizatat e shoqërisë civile (OSHC) dhe institucionet publike, përfshirë individë nga popullata të marginalizuara dhe të vështira për t'u arritur.

U vu theks i veçantë në **etikën dhe sigurinë**, veçanërisht në rastet ku përfshiheshin të mitur ose grupe të cënueshme. Të gjithë pjesëmarrësit morën pjesë në bazë të **pëlqimit të informuar**.

2.3 Metodat e Mbledhjes së të Dhënave

1. Pyetësorë Sasiore (Online)

- U zhvilluan dhe u shpërndanë pyetësorë të veçantë për secilin grup kyç të synuar: të rinjtë, mësuesit dhe stafin shkollor, prindërit dhe kujdestarët, zyrtarët publikë dhe përfaqësuesit e shoqërisë civile.
- Formati online mundësoi një shtrirje më të gjerë gjeografike dhe lehtësoi mbledhjen e të dhënave në mënyrë të qëndrueshme dhe të krahasueshme në rajone të ndryshme.
- Pyetjet trajtonin tema të tilla si: normat gjinore, përvojat me diskriminim ose dhunë, nivelet e besimit në institucione, përfshirja qytetare dhe pengesat ndaj fuqizimit.
- Në total, në anketë morën pjesë **92 të anketuar**, ku secili grup synimi e tejkaloi numrin minimal të kërkuar të pjesëmarrësve.

2. Grupet e Fokusit

U zhvilluan gjithsej pesë grupe të fokusit, secili i përbërë nga gjashtë pjesëmarrës përfaqësues të grupeve në vijim:

- Të rinj (nxënës dhe të rinj të moshës 13–29 vjeç)

- Mësues dhe profesionistë të arsimit
- Prindër dhe kujdestarë, përfshirë familjet kujdestare
- Përfaqësues të institucioneve publike dhe qeverisjes vendore
- Organizata të shoqërisë civile dhe grupe të bazuara në komunitet
- Diskutimet u udhëhoqën nga një kornizë gjysmë e strukturuar dhe u moderuan nga lehtësues të trajnuar. Ato zgjatën **90–120 minuta**.
- Grupet e fokusit eksploruan normat shoqërore, perceptimet për rolet gjinore, mekanizmat mbështetës, aksesin në shërbime dhe përvojat me dhunën me bazë gjinore (GBV) dhe dhunën midis bashkëmoshatarëve.
- U tregua kujdes për të garantuar balancë gjinore, diversitet të prejardhjeve dhe përfshirje të pjesëmarrësve nga zona urbane dhe rurale.

3. Intervista Gjysmë të Strukturuar

U zhvilluan intervista të thelluara me individë që nuk kishin akses në mjete digjitale dhe që rrezikonin të përjashtoheshin nga studimi.

Pjesëmarrësit përfshinin:

- 3 prindër (dy nëna dhe një baba) pa akses në telefona apo internet;
- 3 të rinj (një djalë dhe një vajzë të moshës 14–18 vjeç);

Intervistat u zhvilluan në mjedise të sigurta dhe ndoqën protokolle etike dhe të mbrojtjes. Ato trajtuan tema të ngjashme me ato të pyetësorëve online, me fleksibilitet të shtuar për të përshtatur pyetjet sipas nivelit të kuptueshmërisë dhe kontekstit individual të pjesëmarrësve.

2.4 Instrumentet e Kërkimit

Zhvillimi i instrumenteve të kërkimit për projektin **AGREE!** është udhëhequr nga standarde ndërkombëtare të njohura të kërkimit dhe është përshtatur për të reflektuar ekspertizën specifike të secilës organizatë partnere të përfshirë në konsorciumin rajonal. Çdo instrument është projektuar në mënyrë bashkëpunuese, është testuar paraprakisht dhe është miratuar për të garantuar rëndësinë kontekstuale, rreptësinë metodologjike dhe krahasueshmërinë ndërmjet vendeve pjesëmarrëse.

Ndarja tematike e përgjegjësi për zhvillimin e instrumenteve të kërkimit ishte si më poshtë:

- **Mësuesit, edukatorët dhe stafi shkollor** – instrumentet u zhvilluan nga **MIOS – Bosnje dhe Hercegovinë**, me fokus në pedagogjinë me ndjeshmëri gjinore, mbështetjen institucionale për parandalimin e GBV dhe sfidat në mjediset arsimore.
- **Pjesëmarrja e të rinjve** – instrumentet u zhvilluan nga **VCS – Maqedonia e Veriut**, të dizajnuara për të vlerësuar angazhimin rinor, ndërgjegjësimin mbi çështjet gjinore dhe përvojat me dhunën midis bashkëmoshatarëve dhe fuqizimin.
- **Prindërit dhe kujdestarët** – instrumentet u zhvilluan nga **KALBEN – Turqi**, duke trajtuar qëndrimet ndaj roleve gjinore, komunikimin me fëmijët mbi barazinë gjinore dhe gatishmërinë për të mbështetur fëmijët e ekspozuar ndaj GBV.
- **Administratat vendore dhe institucionet publike** – instrumentet u zhvilluan nga **Gruaja tek Gruaja – Shqipëri**, me qëllim vlerësimin e politikave institucionale, boshllëqeve dhe kapaciteteve për zbatimin e praktikave gjithëpërfshirëse dhe me ndjeshmëri gjinore.
- **Kapacitetet e Monitorimit dhe Vlerësimit (M&V) të OSHC-ve** – instrumentet u hartuan nga **INNOVATE – Kosovë**, duke vlerësuar mjetet, praktikat dhe mekanizmat e brendshëm për mbledhjen e të dhënave, raportimin dhe ndjekjen e ndikimit.
- **Kapaciteti organizativ dhe nevojat për avokim të OSHC-ve** – instrumentet u zhvilluan nga **Pomoć Deci – Serbi**, me fokus në qeverisjen e brendshme, praktikat e avokimit, kornizat etike dhe mekanizmat e qëndrueshmërisë.

Struktura dhe Përmbajtja e Pyetësorëve

Të gjitha instrumentet ndoqën një strukturë të përbashkët për të garantuar konsistencë dhe lehtësi krahasimi. Pyetësorët zakonisht përfshinin seksionet në vijim:

- Të dhëna demografike: Moshë, gjinia, vendndodhja gjeografike (urbane/rurale), niveli arsimor, roli profesional ose përfshirja në institucione/organizata;

- Njohuri dhe ndërgjegjësim: Vlerësimi i kuptimit të parimeve të barazisë gjinore, kornizave ligjore dhe formave të GBV (psikologjike, fizike, emocionale, ekonomike);
- Qëndrime dhe përvoja personale: Eksplorimi i normave gjinore, stereotipeve dhe përvojave individuale me diskriminim ose dhunë;
- Pjesëmarrje në komunitet dhe përfshirje sociale: Shkalla e përfshirjes në jetën qytetare, aktivizëm ose nisma të bazuara në komunitet në mbrojtje të të drejtave të vajzave dhe grave;
- Nevoja të perceptuara dhe akses në shërbime: Identifikimi i boshllëqeve ekzistuese, ndërhyrjeve të nevojshme dhe ndërgjegjësimi për shërbimet mbështetëse institucionale apo komunitare.

Udhëzuesit për Grupet e Fokosit dhe Intervistat

Përveç pyetësorëve të strukturuar, u zhvilluan udhëzues për diskutimet në grupet e fokusit (FGD) dhe për intervistat gjysmë të strukturuar, me qëllim të nxjerrjes së njohurive të pasura cilësore. Këto mjete u hartuan me kujdes për të:

- Nxisir dialog të hapur dhe pikëpamje të larmishme;
- Lejuar fleksibilitet, duke i mundësuar lehtësuesit të thellojë diskutimin mbi temat kyçe;
- Promovuar pjesëmarrje gjithëpërfshirëse, veçanërisht për grupet e cenueshme ose të nënpërfaqësuar;
- Trajtuar çështje të ndjeshme si dhuna me bazë gjinore dhe diskriminimi me empati, neutralitet dhe konfidencialitet.

Të gjitha instrumentet u zhvilluan me ndjeshmëri kulturore, në gjuhë të qartë dhe të përshtatshme për nivele të ndryshme komunikimi, duke siguruar pjesëmarrje kuptimplotë të të gjitha grup-moshave, niveleve të shkrim-leximit dhe aksesit digjital.

2.5 Përzgjedhja e Pjesëmarrësve

Përzgjedhja e pjesëmarrësve për kërkimin AGREE! në Shqipëri është konceptuar me kujdes për të siguruar diversitet, gjithëpërfshirje dhe rëndësi tematike në të gjitha grupet e synuara. Qëllimi ishte mbledhja e të dhënave që pasqyrojnë realitetet komplekse

shoqërore, kulturore dhe institucionale që ndikojnë në barazinë gjinore dhe fuqizimin e vajzave dhe grave të reja në kontekste të ndryshme vendore.

Strategjia për përzgjedhjen e pjesëmarrësve është udhëhequr nga këto parime kyçe:

- Përfaqësim i barabartë gjinor

U bënë përpjekje për të siguruar pjesëmarrje të balancuar të meshkujve dhe femrave në të gjitha mjetet e mbledhjes së të dhënave (pyetësorë, grupe fokusi dhe intervista). Kur ishte e mundur, u mirëpritën edhe perspektivat jo-binare për të reflektuar diversitetin gjinor.

- Balancë gjeografike

Pjesëmarrësit u përzgjedhën si nga qendrat urbane (p.sh. qyteti i Shkodrës), ashtu edhe nga zona rurale apo të largëta (p.sh. njësitë administrative brenda Qarkut Shkodër). Kjo siguroi që të dhënat të pasqyronin dallimet në aksesin ndaj shërbimeve, qëndrimet dhe përvojat mes komuniteteve më të zhvilluara dhe atyre më të papërfshira.

- Diversitet socio-ekonomik dhe kulturor

Pjesëmarrësit përfshinin individë me nivele të ndryshme të të ardhurave, përgatitje arsimore dhe prejardhje etnike. Kjo ishte thelbësore për të kapur natyrën ndërseksionale të pabarazisë gjinore, veçanërisht te grupet që përballen me forma të shumta diskriminimi ose përjashtimi.

- Përfshirja e grupeve të cenueshme ose në rrezik

U ndërmor një përpjekje e veçantë për të arritur popullata të marginalizuara, si:

- Fëmijë dhe të rinj që nuk ndjekin shkollën;
- Komunitetet romë dhe egjiptiane;
- Persona me aftësi të kufizuara;
- Prindër dhe familje me nivel të ulët shkrim-leximi ose pa akses në internet;
- Familje me një prind dhe kujdestarë familjarë.

Për të siguruar përfaqësim kuptimplotë, kërkimi përdori një kombinim të teknikave të përzgjedhjes rastësore dhe të qëllimshme:

- Përzgjedhja rastësore u përdor kryesisht për anketat online, ku shpërndarja e gjerë u lejonte pjesëmarrësve të vetë-përzgjidheshin brenda kriterëve të synuara;
- Përzgjedhja e qëllimshme u aplikua për përzgjedhjen e pjesëmarrësve në grupet e fokusit dhe intervista, veçanërisht kur karakteristika të caktuara (p.sh. aftësi të kufizuara, roli në komunitet, vendndodhja) ishin të nevojshme për mbulim tematik.

Organizatat komunitare lokale, shkollat dhe institucionet bashkiake mbështetën procesin e rekrutimit duke identifikuar dhe referuar pjesëmarrës të përshtatshëm. U ndoqën me rigorozitet udhëzimet etike, duke garantuar pëlqimin e informuar, privatësinë dhe vullnetin e lirë për pjesëmarrje në të gjitha fazat.

2.6 Aspektet Etike

Të gjitha aktivitetet kërkimore të realizuara gjatë fazës së parë të projektit AGREE! në Shqipëri janë zhvilluar në përputhje të plotë me standardet etike ndërkombëtare të kërkimit dhe kërkesat ligjore kombëtare. Integriteti etik ishte një nga shtyllat kryesore të procesit të mbledhjes së të dhënave, sidomos për shkak të ndjeshmërisë së temave të trajtuara, si dhuna me bazë gjinore (GBV), diskriminimi dhe përjashtimi social.

Parimet dhe protokollet etike të zbatuara gjatë gjithë procesit kërkimor ishin:

- **Pjesëmarrje vullnetare dhe pëlqim i informuar**

Gjatë grupeve të fokusit dhe intervistave gjysmë të strukturuar, të gjithë pjesëmarrësit u informuan për qëllimet, procedurat, kohëzgjatjen, rreziqet dhe përfitimet e mundshme të studimit përpara se të jepnin pëlqimin për të marrë pjesë. Pjesëmarrja ishte tërësisht vullnetare, pa asnjë formë shpërblimi apo presioni. Pjesëmarrësit u informuan qartë për të drejtën për të mos iu përgjigjur ndonjë pyetjeje ose për t'u tërhequr nga procesi në çdo moment.

- **Pëlqim i shkruar dhe miratim nga prindërit për të miturit**

Përpara pjesëmarrjes në diskutime apo intervista, të gjithë të rriturit firmosën një formular pëlqimi të shkruar. Në rastin e të miturve (nën 18 vjeç), u siguroi pëlqimi me shkrim nga prindërit ose kujdestarët ligjorë, në përputhje me rregulloret kombëtare për mbrojtjen e fëmijëve. Vetë fëmijët dhe të rinjtë dhanë

miratimin e tyre verbal ose të shkruar, duke konfirmuar pranimin vullnetar për të marrë pjesë.

- **Konfidencialiteti dhe anonimiteti**

Të gjitha të dhënat e mbledhura u trajtuan me konfidencialitet të plotë. Identiteti i pjesëmarrësve nuk u zbardh në asnjë fazë të përpunimit apo publikimit të të dhënave.

- **E drejta për t'u tërhequr pa pasoja**

Pjesëmarrësit u kujtuan në mënyrë të përsëritur se pjesëmarrja ishte opsionale dhe se kishin të drejtën të tërhiqeshin nga studimi në çdo moment, pa qenë të detyruar të japin ndonjë arsye dhe pa asnjë pasojë negative.

- **Siguria psikologjike dhe mirëqenia emocionale**

U tregua kujdes i veçantë gjatë grupeve të fokusit dhe intervistave për të krijuar një ambient të sigurt, pa gjykime dhe me respekt të ndërsjellë, veçanërisht kur diskutoheshin përvoja personale me dhunën, diskriminimin apo traumat. Lehtësuesit ishin të trajnuar për të njohur shenjat e shqetësimit emocional dhe për të reaguar me ndjeshmëri. Në rastet kur pjesëmarrësit shfaqnin parehati, diskutimi zhvendosej ose pezullohej, dhe u ofrua referim për mbështetje psikologjike, kur ishte e nevojshme.

- **Ndjeshmëri kulturore dhe gjithëpërfshirje**

Të gjitha instrumentet dhe ndërveprimet u konceptuan në mënyrë që të ishin të përshtatshme me kulturën dhe të respektonin normat vendore dhe diversitetin. U përdor gjuhë e qartë dhe e kuptueshme, ndërsa mjetet u adaptuan për grupet e marginalizuara, duke mundësuar pjesëmarrje të kuptimplotë për individë me nivele të ndryshme të shkrim-leximit, prejardhje etnike dhe sociale.

Këto masa mbrojtëse etike ishin jo vetëm thelbësore për mbrojtjen e pjesëmarrësve, por edhe për të rritur besimin, besueshmërinë dhe vlefshmërinë e gjetjeve të kërkimit.

3. ANALIZA E TË DHËNAVE

3.1 BASHKITË DHE INSTITUCIONET LOKALE

Kjo pjesë synon të vlerësojë ndërgjegjësimin institucional, zbatimin e politikave, kapacitetet për ofrimin e shërbimeve dhe bashkëpunimin ndërsektorial në lidhje me barazinë gjinore, parandalimin e dhunës me bazë gjinore (DHBGJ) dhe fuqizimin e vajzave dhe grave të reja. Ajo përfshin strukturat e qeverisjes vendore dhe institucionet publike që veprojnë në nivel bashkiak, përfshirë përfaqësues nga arsimit, shëndetësia, mbrojtja sociale, forcat e rendit dhe shërbimet e punësimit. Gjetjet ofrojnë njohuri mbi pikat e forta strukturore dhe boshllëqet operacionale brenda institucioneve vendore në Shkodër. Përmes kësaj analize, raporti identifikon fusha ku nevojitet ndërtim kapacitetesh, përmirësim i koordinimit dhe forcim i politikave në nivel vendor.

Metodologjia e mbledhjes së të dhënave:

- **Pyetësor online:** i plotësuar nga 13 përfaqësues të institucioneve kyçe publike, përfshirë Bashkinë Shkodër, Drejtorinë Rajonale të Arsimit, institucionet publike shëndetësore, shërbimet sociale dhe policinë.
- **Grup fokusi:** zhvilluar më 21 prill 2025 pranë Zyrës Vendore Arsimore Shkodër, me pjesëmarrjen e përfaqësuesve nga sektorë të ndryshëm:
 - Bashkia Shkodër
 - Drejtoria Rajonale e Arsimit
 - Zyra e Punës
 - Policia e Shtetit
 - Sektori i Shëndetësisë Publike
 - Shërbimet Sociale të Bashkisë

Nënseksionet në vijim analizojnë kapacitetet organizative të institucioneve, statusin e politikave me ndjeshmëri gjinore, sfidat në zbatim dhe angazhimin institucional në promovimin e sigurisë dhe pavarësisë ekonomike të vajzave dhe grave të reja. Pjesa përmbyllet me rekomandime për forcimin e mekanizmave të qeverisjes vendore për barazi gjinore.

3.1.1 Kapacitetet Organizative

Vlerësimi i kapaciteteve organizative brenda bashkive dhe institucioneve vendore tregoi një panoramë të pabarabartë dhe të fragmentuar sa i përket barazisë gjinore dhe fuqizimit të vajzave dhe grave. Sipas përgjigjeve të pyetësorit:

- 46% e të anketuarve kishin 0–5 vite përvojë në zbatimin e politikave institucionale;
- 38% kishin 6–10 vite përvojë;
- Vetëm 15% kishin mbi 10 vite përvojë.

Kjo tregon se, ndonëse disa aktorë institucionalë mund të kenë njohuri teknike, memoria institucionale dhe planifikimi strategjik afatgjatë për çështjet gjinore mbetet i dobët.

60% e të anketuarve deklaruan se në institucionin e tyre ekzistonte një njësi ose person i caktuar për barazi gjinore/GBV, ndërsa 40% jo. Por diskutimet në grupin e fokusit zbuluan se shumë nga këto “njësi” nuk ishin të strukturuar apo të pajisura me burime, dhe çështjet gjinore shpesh delegoheshin si detyra dytësore pa mandat të qartë ose mekanizma llogaridhënieje.

Shumica e institucioneve nuk kishin staf të trajnuar posaçërisht për barazi gjinore apo për parandalimin e GBV. Përfshirja e perspektivës gjinore në punën e përditshme rezultonte rastësore dhe shpesh lidhej me projekte afatshkurtra të mbështetura nga donatorë.

Një përfaqësues nga Drejtoria e Arsimit theksoi mungesën e një njësie për barazinë gjinore në strukturën e saj. Ai shpjegoi se temat gjinore në shkolla nuk janë pjesë e kurrikulës formale, por trajtohen sporadikisht nga stafi psikologjik ose përmes aktiviteteve jashtëshkollore.

3.1.2 Politikat Institucionale dhe Kapacitetet

Analiza tregoi një ndarje të theksuar mes formulimit të politikave dhe zbatimit praktik. Vetëm 25% e të anketuarve konfirmuan ekzistencën e dokumenteve strategjike si strategji për barazinë gjinore apo plane për parandalimin e GBV. Edhe këto dokumente, shpesh, zbatoheshin pjesërisht dhe në mënyrë të fragmentuar, pa u integruar realisht në kuadrin institucional.

Për shembull, Bashkia Shkodër ka hartuar një strategji për barazinë gjinore, por zbatimi i saj është i pjesshëm dhe jo i institucionalizuar. Dy pengesat kryesore të theksuara në diskutim ishin:

1. Mungesa e buxhetimit me ndjeshmëri gjinore, që pengon zbatimin real të strategjive;
2. Qarkullimi i shpeshtë i stafit, që dëmton vazhdimësinë dhe e bën të vështirë ndërtimin e ekspertizës së qëndrueshme gjinore.

Përfaqësues nga sektorët e shëndetësisë dhe policisë raportuan se institucionet e tyre mungojnë udhëzime të qarta të brendshme për integrimin e qasjeve me ndjeshmëri gjinore në veprimtarinë e përditshme dhe në protokollat e reagimit. Kjo tregon një dobësi më të gjerë institucionale: megjithëse politika apo mandate ekzistojnë në kuadrot kombëtare, ato nuk janë përshtatur, operacionalizuar apo monitoruar në mënyrë adekuate në nivel vendor. Edhe në rastet kur janë prezantuar strategji institucionale, mekanizmat e monitorimit dhe vlerësimit (M&V) janë të pamjaftueshme. Vetëm rreth 50% e të anketuarve deklaruan se institucioni i tyre zotëron ndonjë lloj mjeti ose treguesi për të vlerësuar zbatimin ose ndikimin e nismave për barazi gjinore. Kjo mungesë e llogaridhënies e dobëson më tej efektivitetin e politikave, duke e bërë të vështirë vlerësimin nëse përpjekjet institucionale po sjellin rezultate domethënëse për vajzat dhe gratë.

Për më tepër, pjesëmarrësit në grupin e fokusit vërejtën se bashkëpunimi ndërsektorial, i domosdoshëm për adresimin e çështjeve komplekse si GBV, shpesh kufizohet nga hierarki të ngurta, komunikim i pamjaftueshëm ndërmjet departamenteve dhe mungesa e objektivave apo protokolleve të përbashkëta.

Boshllëqet kryesore të identifikuara në kapacitetet institucionale përfshijnë:

- Mungesë të buxhetimit me ndjeshmëri gjinore;
- Mekanizma të pamjaftueshëm për koordinim të brendshëm;
- Mungesë udhëzimesh të qarta operationale për integrimin e barazisë gjinore ndërsektorialisht;
- Kuadro të dobëta ose inekzistente të monitorimit dhe vlerësimit.

3.1.3 Sfidat në Zbatim

Gjetjet nga pyetësorët dhe diskutimet në grupet e fokusit tregojnë një sërë sfidash të vazhdueshme dhe sistemike që pengojnë zbatimin efektiv të politikave dhe shërbimeve për barazi gjinore në nivel vendor. Këto pengesa ndikojnë drejtpërdrejt në aftësinë e institucioneve për të adresuar dhunën me bazë gjinore (GBV), për të mbështetur

fuqizimin e vajzave dhe grave dhe për të promovuar zhvillimin gjithëpërfshirës. Pjesëmarrës nga të gjitha institucionet e synuara – bashki, shërbime shëndetësore, sektorë arsimorë, forcat e rendit dhe agjencitë e punësimit – identifikuan disa barrierë të zakonshme, të cilat mund të grupohen në pesë fusha kryesore:

1. Kapacitetet Institucionale dhe Burimet

- Shumë institucione funksionojnë me staf të kufizuar dhe shpesh u mungon personeli i trajnuar posaçërisht për barazinë gjinore, parandalimin e GBV dhe qasjet e bazuara në të drejta.
- Mungesa e fondeve të dedikuara për programe të lidhura me çështjet gjinore është një nga sfidat më të përmendura. Edhe kur ekzistojnë strategji apo plane, ato rrallëherë shoqërohen me rreshta buxhetorë, duke e bërë zbatimin të vështirë ose të pamundur.
- Një përfaqësues nga Zyra e Punës theksoi mungesën e plotë të skemave aktive për adresimin e papunësisë së të rejave apo për ri-integrimin e nënave të reja në tregun e punës, duke theksuar mungesën e përgjigjeve institucionale të synuara për nëngrupe të cënueshme të grave.

2. Lidërshipi dhe Ndërgjegjësimi Institucional

- U raportua nivel i ulët ndërgjegjësimi midis vendimmarrësve të lartë, ku përgjegjësitë për çështjet gjinore shpesh perceptohen si dytësore dhe jo thelbësore për mandatin institucional.
- Kjo mungesë angazhimi në nivel drejtues përkthehet në praktika të rastësishme, më tepër sesa në zbatim strategjik dhe të koordinuar të politikave.

3. Bashkëpunimi i Fragmentuar Ndërinstitucional

- Një nga sfidat më të theksuara ishte fragmentimi i përpjekjeve institucionale. Ndërsa bashkitë, shkollat, shërbimet shëndetësore dhe policia mund të angazhohen individualisht në trajtimin e rasteve të lidhura me gjininë, shpesh veprojnë në mënyrë të izoluar, pa protokolle të përbashkëta, sisteme menaxhimi rastesh apo rrugë zyrtare referimi.
- Pjesëmarrësit vërejtën mungesën e komunikimit të rregullt, planifikimit të përbashkët apo veprimit të koordinuar ndërmjet sektorëve, veçanërisht në bashkitë më të vogla ose zonat rurale.

4. Mungesa e të Dhënave dhe Evidencës

- Institucionet pruan gjithashtu mungesën e të dhënave të ndara sipas gjinisë dhe të sistemeve të standardizuara për dokumentimin e informacionit. Pa të dhëna të besueshme, bëhet e vështirë të monitorohen tendencat, të vlerësohen nevojat apo të hartohen ndërhyrje të bazuara në evidencë.
- Kjo mungesë e të dhënave gjithashtu ul dukshmërinë e rasteve të GBV dhe pengon institucionet të reagojnë në mënyrë proaktive apo të përshtatin programet sipas zhvillimeve reale në terren.

5. Pengesa Kulturore dhe Shoqërore

- Në komunitetet rurale dhe konservatore, rezistenca kulturore ndaj qasjeve transformuese gjinore mbetet një pengesë madhore. Diskutimet mbi të drejtat e grave, fuqizimin ose shëndetin seksual dhe riprodhues shpesh konsiderohen tabu, dhe përpjekjet institucionale mund të përballen me kundërshtime nga liderët komunitarë dhe publiku.

3.1.4 Efektiviteti dhe Ndikimi

Vlerësimi i efektivitetit institucional në promovimin e barazisë gjinore dhe parandalimin e dhunës me bazë gjinore tregon për një ndarje të theksuar midis synimeve strategjike dhe rezultateve të matshme. Ndërsa institucionet vendore në rajonin e Shkodrës shprehin ndërgjegjësim për rëndësinë e politikave me ndjeshmëri gjinore, aftësia e tyre për të vlerësuar rezultatet dhe për të dëshmuar ndikimin mbetet dukshëm e kufizuar.

Sipas të dhënave të mbledhura përmes pyetësorit online, vetëm 2 nga 13 institucione raportuan se kishin kryer ndonjë formë vlerësimi ndikimi të ndërhyrjeve me fokus gjinor. Kjo gjetje u konfirmua edhe në diskutimet e grupeve të fokusit, ku përfaqësues nga sektori i arsimit, shëndetësisë dhe zyrat bashkiake pruan se aktualisht nuk ekzistojnë sisteme zyrtare për matjen e performancës që të vlerësojnë efektivitetin e aktiviteteve për barazi gjinore.

Për më tepër, institucioneve u mungojnë mekanizmat e strukturuar për monitorimin e progresit apo përshtatjen e programeve bazuar në evidenca. Nuk ka një metodologji të standardizuar për ndjekjen e rezultateve, dhe mbledhja e të dhënave të lidhura me gjininë – si indikatorët e ndarë sipas gjinisë apo reagimet nga përdoruesit e shërbimeve – është ose e munguar, ose ndodh në mënyrë sporadike. Kjo komprometon aftësinë e institucioneve për të përcaktuar nëse ndërhyrjet me fokus gjinor po arrijnë rezultatet e synuara, sidomos në fusha si arsimi, punësimi dhe parandalimi i dhunës.

Konsultimet publike, të cilat mund të shërbenin si mjet për vlerësimin e perceptimeve të komunitetit dhe ndikimit të shërbimeve, u përshkruan gjithashtu si joefektive. Pjesëmarrësit në grupin e fokusit vërejtën se konsultime të tilla shpesh janë formale, me shtrirje të kufizuar dhe pa procedura ndjekëse. Si pasojë, reagimet e komunitetit rrallë përkthehen në mësim institucional apo planifikim të përmirësuar.

3.1.5 Sipërmarrja dhe Pavarësia Ekonomike e Vajzave

Gjetjet e kërkimit tregojnë se promovimi i sipërmarrjes dhe pavarësisë ekonomike mes vajzave dhe grave të reja është dukshëm i pazhvilluar në agjendat institucionale vendore. Megjithë theksimin në rritje në nivel rajonal dhe global për fuqizimin ekonomik të grave si rrugë për arritjen e barazisë gjinore, përpjekjet në këtë fushë në nivel lokal mbeten të fragmentuara, të pafinancuara dhe në masë të madhe të munguara nga prioritetet institucionale.

Të dhënat e mbledhura përmes pyetësorit treguan se vetëm 17% e institucioneve vendore raportuan se ofronin ndonjë program apo shërbim konkret të dedikuar për gratë sipërmarrëse. Ky tregues nënvizon një boshllëk të theksuar në politikat publike, veçanërisht duke marrë parasysh cenueshmëritë ekonomike që prekin në mënyrë disproporcionale gratë e reja, veçanërisht ato në zonat rurale, komunitetet e pakicave etnike, apo familjet me një prind.

Diskutimet në grupet e fokusit e forcuan më tej këtë konstatim. Përfaqësuesi i Zyrës së Punës pranoi se ndonëse disa nisma për punësimin dhe sipërmarrjen e grave janë pilotuar në të kaluarën, ato kanë qenë kryesisht projekte afatshkurtra të financuara nga donatorët, pa ndjekje të qëndrueshme dhe pa pronësi institucionale. Si rrjedhojë, ndikimi i tyre ka qenë minimal dhe nuk ka arritur të adresojë barrierat sistemike në mënyrë kuptimplote apo afatgjatë.

Të dhënat nga të dy burimet (anketat dhe grupet e fokusit) theksuan disa pengesa kryesore që ndalojnë vajzat dhe gratë e reja të ndjekin rrugën e sipërmarrjes:

- Mungesa e informacionit për shërbimet ekzistuese, grantet apo programet e trajnimit;
- Akses i kufizuar në financim dhe mbështetje financiare, veçanërisht për sipërmarrëset e reja ose joformale;
- Mungesa e figurave pozitive model ose e programeve mentorimi që mund të frymëzojnë dhe udhëzojnë vajzat në rrugëtimin e tyre ekonomik.

Për më tepër, institucionet raportuan bashkëpunim të kufizuar me qendrat e formimit profesional, institucionet e mikrofinancës apo aktorë të shoqërisë civile, që mund të ndihmonin në mbështetjen e kalimit nga politika në praktikë. Kjo shkëputje përfaqëson një mundësi të humbur për të lidhur përpjekjet për barazi gjinore me strategjitë e zhvillimit ekonomik lokal, veçanërisht në zonat me papunësi të lartë të të rinjve dhe grave.

Mungesa e fokusit institucional për këtë çështje është veçanërisht shqetësuese, duke marrë parasysh rolin që luan varësia ekonomike në përjetësimin e dhunës me bazë gjinore dhe përjashtimit social. Pa agjenci ekonomike, vajzat dhe gratë e reja janë më të pambrojtura ndaj shfrytëzimit, martesave të hershme apo të detyruara, dhe kanë fuqi të kufizuar vendimmarrëse brenda familjes dhe komunitetit.

3.1.6 Dhuna ndaj Vajzave Adoleshente dhe Grave të Reja

Gjetjet e kërkimit konfirmojnë se dhuna me bazë gjinore (GBV) ndaj vajzave adoleshente dhe grave të reja është një çështje thellësisht shqetësuese dhe e vazhdueshme në të gjitha bashkitë dhe institucionet vendore. Megjithëse ekziston një njohje e gjerë e problemit, reagimet institucionale mbeten të kufizuara, të paqëndrueshme dhe kryesisht reaktive.

Sipas pyetësorit, të gjithë të anketuarit pranuan praninë e rasteve të GBV dhe dhunës mes bashkëmoshatarëve që prekin vajzat adoleshente dhe gratë e reja në bashkitë e tyre. Format më të zakonshme të dhunës të raportuara përfshijnë:

- Abuzim psikologjik dhe emocional, që shpesh ndodh në ambientet shkollore ose brenda familjes;
- Përjashtim shoqëror dhe ngacmim, sidomos mbi bazën e gjinisë, paraqitjes apo sjelljes;
- Marrëdhënie të hershme ose të detyruara, veçanërisht mes popullatave të cënueshme ose me të ardhura të ulëta.

Pavarësisht këtij ndërgjegjësimi, shumë pak institucione raportuan se kishin procedura të përcaktuara apo protokolle të standardizuara për identifikimin, referimin dhe menaxhimin e rasteve të dhunës. Shumica e institucioneve i trajtojnë incidentet në mënyrë të rastësishme, duke i referuar viktimat te policia apo shërbimet sociale pa një plan të qartë apo të koordinuar ndërhyrjeje. Kjo tregon për boshllëqe serioze në gatishmërinë institucionale dhe mekanizmat e llogaridhënies, sidomos në mungesë të koordinimit ndërsektorial.

Në diskutimet e grupeve të fokusit, përfaqësues nga sektori i shëndetësisë dhe policisë theksuan se shumë raste të dhunës nuk raportohen, për shkak të frikës, stigmës dhe një mungese të përgjithshme besimi në institucione. Vajzat dhe gratë e reja shpesh dekurajohen nga familja apo komuniteti për të folur, dhe në rastet kur ato guxojnë të raportojnë, reagimet institucionale janë të ngadalta, të fragmentuara ose të pandjeshme ndaj nevojave të tyre.

Pjesëmarrësit theksuan gjithashtu mungesën e programeve të edukimit parandalues dhe të ndërgjegjësimit, si në shkolla ashtu edhe në hapësirat komunitare. Roli i sistemit arsimor në adresimin e dhunës u përshkrua si minimal, me përpjekje parandalimi që në shumicën e rasteve varen nga aktorë të jashtëm, si OJQ-të apo projektet ndërkombëtare. Shërbimet psiko-sociale në shkolla, aty ku ekzistojnë, u përshkruan si të pamjaftueshme dhe të mbingarkuara.

Dobësitë kryesore të identifikuara përfshijnë:

- Trajnim i kufizuar për stafin e vijës së parë (mësues, policë, punonjës shëndetësorë) mbi si të njohin dhe të trajtojnë rastet e GBV që përfshijnë të mitur;
- Mungesë e mekanizmave të raportimit të përshtatshëm për të rinjtë, që të garantojnë konfidencialitetin dhe sigurinë;
- Mungesë e protokolleve ndërinstitucionale të referimit, që të përcaktojnë qartë rolet dhe përgjegjësitë e secilit aktor;
- Norma kulturore dhe stigma, që pengojnë diskutimet e hapura për dhunën dhe dekurajojnë viktimat të kërkojnë ndihmë.

3.1.7 Konkluzione dhe Rekomandime

Konkluzione

Gjetjet nga ky kërkim tregojnë se, ndonëse institucionet vendore kanë ndërmarrë përpjekje fillestare për të adresuar barazinë gjinore dhe fuqizimin e vajzave, këto përpjekje mbeten të fragmentuara, të pambështetura me burime të mjaftueshme dhe të zbatuara në mënyrë të paqëndrueshme. Pavarësisht rritjes së ndërgjegjësimit dhe njohjes së sfidave gjinore, reagimet institucionale mungojnë në koherencë strategjike dhe në qëndrueshmëri për të arritur ndryshime sistemike.

Konkluzionet kryesore përfshijnë:

- Politikat vendore për barazinë gjinore dhe kuadrot strategjike ekzistojnë, por shpesh janë të vjetruara, të nxitura nga donatorët ose të zbatuara vetëm pjesërisht.

Këto dokumente nuk janë të integruara në agjendat më të gjera të zhvillimit bashkiak dhe u mungojnë mekanizmat për qëndrueshmëri dhe llogaridhënie.

- Institucionet vendore shfaqin kapacitete të kufizuara, si në trajnimin e stafit, ekspertizën teknike dhe burimet financiare. Barazia gjinore nuk është e integruar në mënyrë sistematike në proceset e planifikimit apo ofrimin e shërbimeve. Shumica e veprimeve janë reaktive, jo parandalues apo transformues.
- Edhe pse ekziston një gatishmëri për të bashkëpunuar, veçanërisht me organizatat e shoqërisë civile (OSHC), ky bashkëpunim është kryesisht informal, pa platforma të strukturuar, objektiva të përbashkëta apo mekanizma të përbashkët llogaridhënieje. Koordinimi ndërsektorial mbetet veçanërisht i dobët.
- Programet që promovojnë pavarësinë ekonomike të vajzave dhe grave të reja janë të rralla dhe kryesisht jo të fokusuara gjinor. Pak institucione kanë adoptuar një qasje strategjike për të integruar fuqizimin e vajzave në sistemet e mbështetjes për punësim apo sipërmarrje.
- Dhuna me bazë gjinore (GBV) njihet gjerësisht si një çështje kritike, veçanërisht për vajzat adoleshente dhe gratë e reja. Megjithatë, reagimet institucionale janë të kufizuara në ndërhyrje të rastësishme ose të izoluara. Mungojnë mekanizmat e strukturuar të referimit, programet gjithëpërfshirëse të parandalimit dhe shërbimet që vendosin viktimën në qendër.

Rekomandime

Për të adresuar boshllëqet institucionale dhe politike të identifikuara në këtë kërkim dhe për të përmirësuar reagimin vendor ndaj barazisë gjinore dhe fuqizimit të vajzave, rekomandohen veprimet strategjike në vijim:

- Krijimi i Strukturave Ndërinstitucionale të Koordinimit për Barazinë Gjinore Formalizimi i komiteteve apo grupeve të punës ndërsektoriale në nivel bashkie, që përfshijnë aktorë kyç si arsimi, shëndetësia, forcat e rendit, shërbimet sociale dhe OSHC-të. Këto struktura duhet të ngarkohen me planifikimin, zbatimin dhe monitorimin e ndërhyrjeve për barazi gjinore.
- Zhvillimi dhe Institucionalizimi i Njësive apo Pikave Fokale Gjinore Sigurimi që çdo institucion vendor të caktojë një pikë fokale për barazinë gjinore ose të krijojë një njësi të dedikuar, me përgjegjësi të qarta, burime financiare dhe

njerëzore të mjaftueshme, dhe lidhje me sistemet e planifikimit dhe llogaridhënies institucionale.

- Zbatimi i Trajnimeve të Rregullta dhe të Synuara për Ndërtimin e Kapaciteteve Ofrimi i trajnimeve sistematike për stafin bashkiak, mësuesit, profesionistët e kujdesit shëndetësor dhe oficerët e policisë mbi barazinë gjinore, parandalimin e GBV, ofrimin gjithëpërfshirës të shërbimeve dhe protokollet e referimit ndër-institucional.
- Integrimi i Instrumenteve të Monitorimit dhe Vlerësimit (M&V) Zhvillimi dhe aplikimi i mjeteve për të vlerësuar ndikimin gjinor të politikave dhe programeve vendore. Këto mjete duhet të përfshijnë indikatorë përkatës dhe të garantojnë mbledhjen dhe analizimin e të dhënave të ndara sipas gjinisë dhe moshës, për marrje vendimesh të bazuara në evidenca.
- Formalizimi dhe Forcimi i Bashkëpunimit me Shoqërinë Civile Krijimi i marrëveshjeve të partneritetit me OSHC-të dhe grupet komunitare që punojnë në fushat e barazisë gjinore, fuqizimit të të rinjve dhe parandalimit të GBV. Të nxitet bashkë-dizajnimi dhe bashkë-zbatimi i shërbimeve të bazuara në nevojat lokale dhe realitetin kontekstual.
- Mbështetja e Fuqizimit Ekonomik të Vajzave dhe Grave të Reja Integrimi i qasjeve me ndjeshmëri gjinore në strategjitë lokale të punësimit dhe sipërmarrjes. Kjo mund të përfshijë trajnime profesionale, skema mentorimi, mundësi mikrokredie dhe subvencione të synuara për vajzat adoleshente dhe gratë e reja nga grupet e marginalizuara.
- Forcimi i Mekanizmave për Parandalimin e GBV dhe Referimin e Rasteve Zhvillimi dhe institucionalizimi i procedurave të qarta për identifikimin, raportimin dhe referimin e rasteve të GBV, veçanërisht në shkolla, qendra shëndetësore dhe ambiente për të rinjtë. Këto protokolle duhet të garantojnë shërbime që vendosin viktimën në qendër, që janë konfidenciale dhe të ofruara në kohë, përfshirë kujdesin psiko-social dhe ndihmën ligjore.

Duke zbatuar këto masa, institucionet vendore në rajonin e Shkodrës mund të lëvizin drejt një qasjeje më efektive, të barabartë dhe të qëndrueshme për promovimin e barazisë gjinore, parandalimin e dhunës dhe fuqizimin e vajzave dhe grave të reja si pjesëmarrëse aktive në komunitetin e tyre.

3.2 ORGANIZATAT E SHOQËRISË CIVILE

Ky seksion fokusohet në organizatat vendore të shoqërisë civile që veprojnë në territorin e Bashkisë Shkodër, përfshirë organizatat joqeveritare të regjistruara zyrtarisht, shoqatat e bazuara në komunitet dhe grupet rinore që janë aktivisht të angazhuara në fushat e gjinisë, të drejtave të njeriut, fuqizimit të të rinjve dhe përfshirjes sociale.

Për të vlerësuar kapacitetet organizative, praktikat e avokimit, format e bashkëpunimit dhe sfidat me të cilat përballen OSHC-të në adresimin e barazisë gjinore dhe parandalimin e dhunës me bazë gjinore (GBV), u përdorën dy instrumente të mbledhjes së të dhënave:

- **Pyetësor online** – i plotësuar nga 11 organizata të shoqërisë civile, duke ofruar të dhëna sasiore mbi strukturën operacionale, burimet financiare, komunikimin dhe përvojën në avokim;
- **Grup fokusi** – zhvilluar më 23 prill 2025 në Qendrën Rinore "Arka", me pjesëmarrjen e 8 përfaqësuesve të OJQ-ve lokale. Sioni shërbeu për të thelluar kuptimin mbi marrëdhëniet institucionale, pengesat në avokim dhe modelet e partneritetit.

Qëllimi i kësaj vlerësimi është të kuptohet më mirë roli, kapacitetet dhe kufizimet e OSHC-ve në rajonin e Shkodrës në promovimin e qasjeve me ndjeshmëri gjinore dhe mbështetjen e vajzave adoleshente dhe grave të reja. Vëmendje e veçantë i kushtohet:

- Qeverisjes organizative dhe qëndrueshmërisë;
- Avokimit publik dhe ndikimit në politikat publike;
- Bashkëpunimit me institucionet vendore;
- Pjesëmarrjes në rrjete dhe shkëmbimit të njohurive;
- Monitorimit dhe vlerësimit të ndikimit;
- Identifikimit të boshllëqeve dhe nevojave për burime.

Rezultatet shërbejnë për formulimin e rekomandimeve të synuara për forcimin e rolit të shoqërisë civile në parandalimin e dhunës me bazë gjinore dhe në promovimin e barazisë gjinore në rajon.

3.2.1 Kapacitetet Organizative

Vlerësimi i organizatave të shoqërisë civile (OSHC) në Shkodër nxori në pah një peizazh të karakterizuar nga angazhim i gjatë në komunitet, struktura funksionale dhe lidhje të thella me komunitetin, por njëkohësisht edhe kufizime strukturore kronike që rrezikojnë qëndrueshmërinë afatgjatë.

Sipas pyetësorit online:

- 73% e organizatave pjesëmarrëse janë aktive prej më shumë se 15 vitesh, duke dëshmuar një prani të fortë institucionale dhe konsolidim brenda komunitetit;
- Të gjithë të anketuarit konfirmuan se organizatat e tyre kanë staf të angazhuar, me kontrata me kohë të plotë apo të pjesshme, ku mbështetja operationale mbështetet kryesisht në financime të bazuara në projekte.

Nga pikëpamja organizative, u evidentuan disa karakteristika pozitive:

- 100% e organizatave kanë një plan strategjik të miratuar dhe një strategji zyrtare komunikimi, duke treguar një qasje të strukturuar ndaj planifikimit dhe ndërveprimit me publikun;
- 91% kanë prezencë digjitale aktive përmes faqeve të internetit dhe platformave të rrjeteve sociale, çka mundëson shpërndarje të vazhdueshme informacioni dhe angazhim me palët e interesit;
- Shumica e OSHC-ve përdorin gjithashtu buletine elektronike për të mbajtur të informuar dhe të angazhuar publikun e tyre.

Megjithatë, përkrah këtyre pikave të forta, u identifikuan disa sfida kyçe që pengojnë rritjen institucionale dhe qëndrueshmërinë:

- Vetëm 55% e organizatave raportuan se publikojnë rregullisht raporte financiare, çka sugjeron dobësi në praktikat e transparencës dhe llogaridhënies publike;
- Një numër i konsiderueshëm i OSHC-ve përballen me vështirësi të vazhdueshme për të siguruar financime të qëndrueshme, sidomos për mbajtjen e stafit dhe zhvillimin e kapaciteteve të brendshme;

- Kufizimet në staf u përmendën në mënyrë të përsëritur gjatë grupit të fokusit – pjesëmarrësit ndanë se shumë organizata funksionojnë me ekipe shumë të vogla, ku shpesh një person duhet të përmbushë disa role njëkohësisht, nga dizenjimi i projekteve, te raportimi dhe komunikimi. Ky multitasking, ndonëse i domosdoshëm, ndikon negativisht në efikasitetin, cilësinë dhe thellësinë strategjike të zbatimit të programeve.

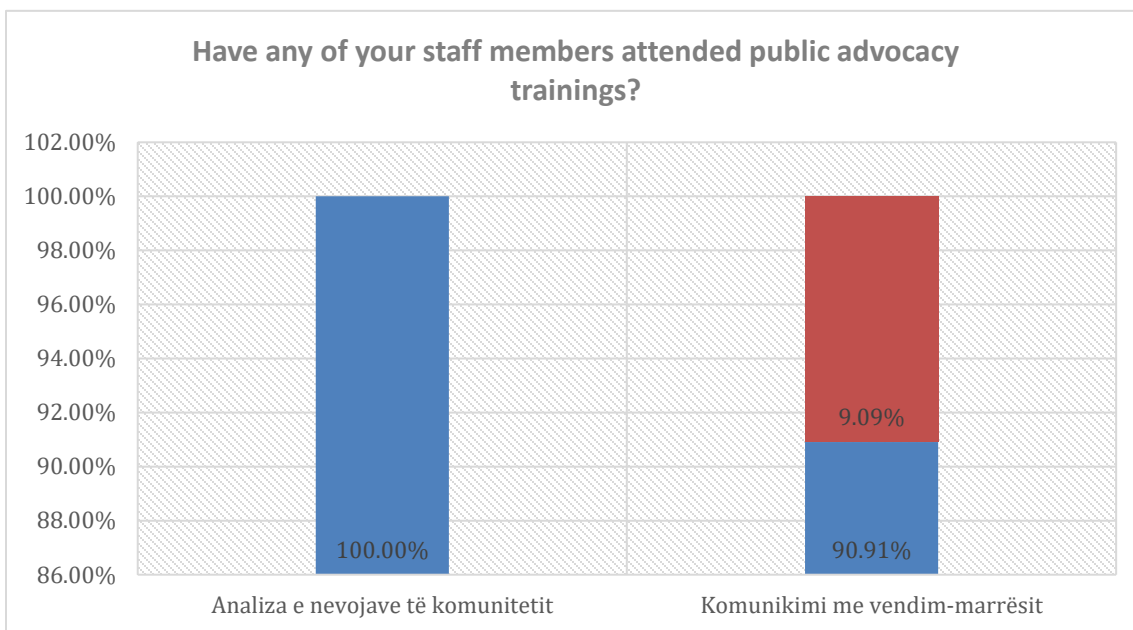
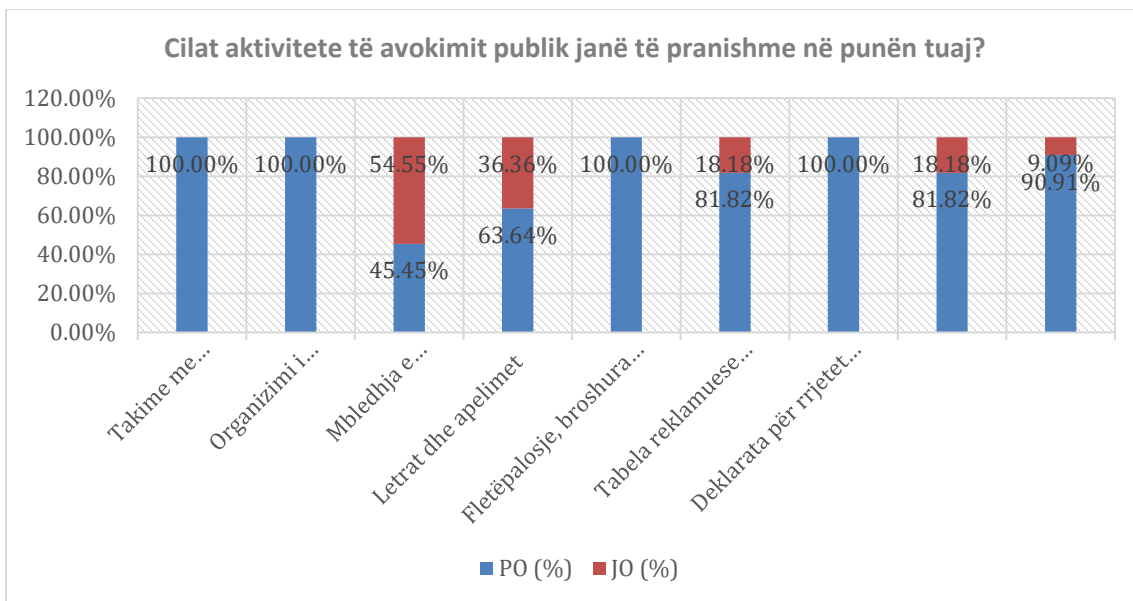
Gjatë grupit të fokusit të zhvilluar në Qendrën Rinore “Arka,” pjesëmarrësit theksuan se këto kufizime strukturore kanë ndikim të drejtpërdrejtë në qëndrueshmërinë institucionale. Edhe pse OSHC-të luajnë një rol thelbësor në avancimin e barazisë gjinore, përfshirjes së të rinjve dhe zhvillimit komunitar, varësia nga financimet afatshkurtra dhe burimet njerëzore të kufizuara e pengojnë aftësinë e tyre për të zgjeruar ndërhyrjet apo për të ruajtur një avokim të vazhdueshëm dhe efektiv.

3.2.2 Kapacitetet, Përvojat dhe Pengesat në Avokim

Organizatave e shoqërisë civile (OSHC) pjesëmarrëse në këtë vlerësim treguan një angazhim të fortë dhe të qëndrueshëm në avokimin publik, veçanërisht në fushat e barazisë gjinore, fuqizimit të të rinjve dhe zhvillimit komunitar. Sipas pyetësorit, 91% e organizatave raportuan përfshirje aktive në fushata publike, lobim të drejtpërdrejtë, prodhim materialesh sensibilizuese dhe pjesëmarrje në grupe pune të lidhura me politika publike. Për më tepër, 9 nga 11 organizata konfirmuan se kishin marrë pjesë në trajnime të specializuara për avokimin publik dhe komunikimin institucional, duke reflektuar një

investim të qëllimshëm dhe strategjik në ndërtimin e kapaciteteve.

Megjithatë, krahas këtij angazhimi, u evidentuan disa sfida kryesore që kufizojnë shtrirjen, qëndrueshmërinë dhe gjithëpërfshirjen e përpjekjeve për avokim:

- Mungesa e financimeve të qëndrueshme është një pengesë madhore, që e bën të vështirë ruajtjen e avokimit si një përpjekje strategjike dhe afatgjatë. Pa

Financuar nga
Bashkimi Evropian

mbështetje financiare themelore, shumë nisma mbeten të fragmentuara dhe të varura nga projektet.

- Rezistenca kulturore dhe sociale, veçanërisht në komunitetet rurale apo konservatore, vijon të pengojë përhapjen e mesazheve. Stereotipet gjinore, stigmës ndaj aktivizmit dhe kundërshtimet nga komuniteti përmendeshin si barriera ndaj përfshirjes gjithëpërfshirëse.
- Përfshirja e grupeve të pafavorizuara, sidomos i grave nga komunitetet rom apo i grave të papuna, ishte gjithashtu i theksuar. Këto grupe shpesh përjashtohen nga proceset e avokimit për shkak të mungesës së aksesit në informacion, hapësirave për pjesëmarrje apo mungesës së vetëbesimit për të kontribuar në dialogun publik.

Gjatë diskutimeve në grupin e fokusit, organizatat theksuan se mungesa e financimeve afatgjata është një nga pengesat më të mëdha që e pengon zhvillimin e avokimit si një proces të planifikuar dhe të vazhdueshëm. Përtej aspektit financiar, u theksuan barriera sociale dhe kulturore, veçanërisht në zonat rurale dhe te komunitetet e marginalizuara, ku stigmës dhe stereotipet gjinore vazhdojnë të jenë të forta.

Një tjetër sfidë e rëndësishme është mospërfshirja e grave nga grupet e marginalizuara, të tilla si komuniteti rom apo gratë e papuna, të cilat shpesh mbeten jashtë proceseve të avokimit për shkak të mungesës së qasjes dhe fuqizimit.

Megjithatë, organizatat kanë zhvilluar strategji efektive për të adresuar këto sfida. Ndër to, u përmendën:

- Fushatat e ndërgjegjësimit të bazuara në histori të jetuara, të cilat kanë ndikim emocional dhe stimulojnë reflektim në publik;
- Peticione qytetare, të përdorura si mjete për të ndikuar në proceset vendimmarrëse dhe për të artikuluar kërkesat komunitare;
- Takimet direkte me autoritetet vendore, të cilat u vlerësuan si një nga mënyrat më efektive për të ndërtuar dialog dhe për të rritur ndikimin në nivel lokal.

3.2.3 Bashkëpunimi me Autoritetet dhe Institucionet Vendore

Të dhënat nga pyetësori online dhe diskutimi në grupin e fokusit tregojnë se organizatave të shoqërisë civile në Shkodër ruajnë një angazhim të vazhdueshëm me institucionet publike vendore dhe kombëtare. Të gjithë të anketuarit (100%) raportuan se

bashkëpunojnë me autoritete vendore/shtetërore dhe 73% raportuan bashkëpunim me aktorë ndërkombëtarë.

Megjithatë, cilësia dhe struktura e këtyre partneriteteve ndryshon ndjeshëm. Ndërsa bashkëpunimi institucional është i përhapur, ai shpesh është informal dhe i bazuar në marrëdhënie personale, më shumë sesa në korniza sistematike apo politika të përcaktuara.

Të dhëna kyçe:

- Vetëm 30% e OSHC-ve e vlerësuan bashkëpunimin me institucionet vendore si “shumë të mirë”;
- Shumë organizata e përshkruan këtë bashkëpunim si sipërfaqësor ose simbolik, me planifikim të kufizuar të përbashkët apo mungesë ndjekjeje konkrete;
- Mbështetja institucionale shpesh nuk shoqërohet me rezultate të prekshme, dhe shumë OSHC raportuan reagim të kufizuar ose të paqëndrueshëm nga ana e institucioneve publike.

Diskutimi në grupin e fokusit konfirmoi se suksesi i partneriteteve shpesh varet nga individë të veçantë brenda institucioneve, si p.sh. punonjës të angazhuar të bashkisë apo drejtorë shkollash. Kjo varësi nga marrëdhëniet personale, në mungesë të marrëveshjeve formale, e bën bashkëpunimin të brishtë dhe të paqëndrueshëm, veçanërisht kur ka ndryshime në stafin institucional apo në prioritetet politike.

Pavarësisht sfidave, u identifikuan disa praktika të dobishme që mund të shërbejnë si bazë për një bashkëpunim institucional më të fortë:

- Përdorimi i Memorandumeve të Mirëkuptimit (MoU) për të përcaktuar rolet, përgjegjësitë dhe objektivat e përbashkëta;
- Pjesëmarrja në forume ndër-institucionale, që mundësojnë dialog të vazhdueshëm dhe rritje të dukshmërisë;
- Nisma të përbashkëta në shkolla dhe qendra punësimi, veçanërisht në fushat e fuqizimit të të rinjve, përfshirjes sociale dhe parandalimit të dhunës.

3.2.4 Rrjetëzimi

Gjetjet nga pyetësi online dhe diskutimi në grupin e fokusit tregojnë se organizatave të shoqërisë civile (OSHC) në Shkodër ruajnë një angazhim të vazhdueshëm me institucionet publike vendore dhe kombëtare, ku 100% e të anketuarve raportuan

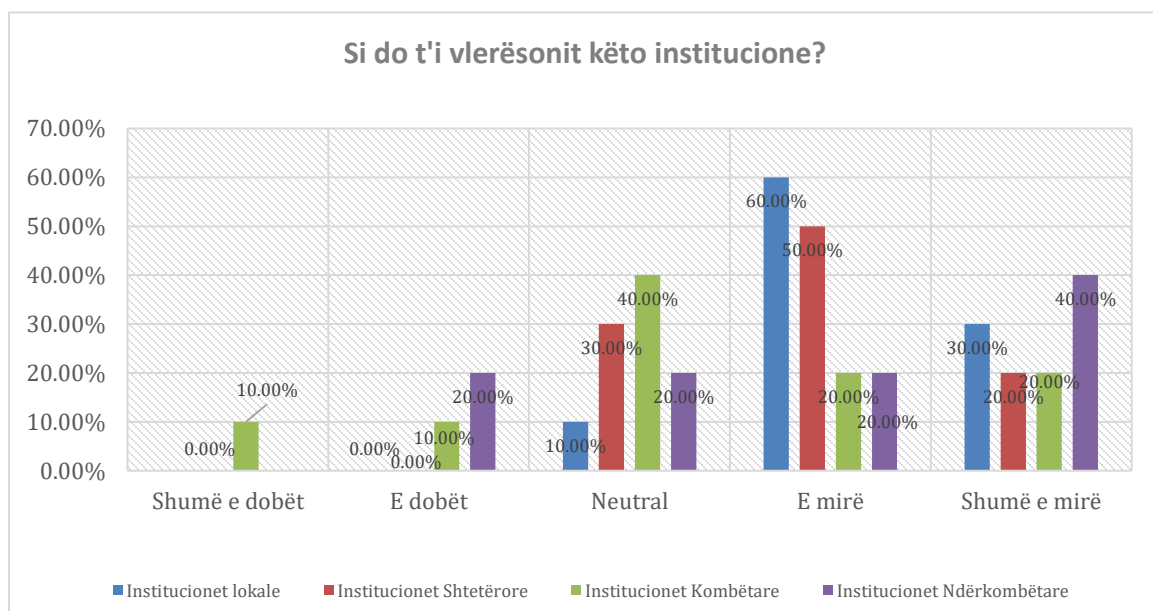

bashkëpunim me autoritetet vendore/shtetërore, dhe 73% raportuan bashkëpunim me aktorë ndërkombëtarë.

Megjithatë, cilësia dhe struktura e këtyre partneriteteve ndryshon ndjeshëm. Ndërsa bashkëpunimi institucional është i përhapur, shpesh ai mbetet informal dhe i bazuar në marrëdhënie personale, më shumë sesa i mbështetur në bashkëpunim të sistemuar ose të udhëhequr nga politika institucionale të mirëpërcaktuara.

Vëzhgime kyçe përfshijnë:

- Vetëm 30% e OSHC-ve e vlerësuan bashkëpunimin me institucionet vendore si “shumë të mirë”;
- Shumë organizata përshkruan këtë bashkëpunim si sipërfaqësor ose simbolik, me planifikim të kufizuar të përbashkët dhe pa ndjekje të qartë në zbatim;
- Mbështetja institucionale shpesh nuk prodhon rezultate konkrete, dhe shumë OSHC raportuan reagim të kufizuar ose angazhim të paqëndrueshëm nga trupat publike.

Diskutimi në grupin e fokusit konfirmoi se suksesi i partneriteteve shpesh varet nga individë specifikë brenda institucioneve, si p.sh. punonjës të angazhuar të bashkisë apo drejtorë shkollash. Kjo varësi nga marrëdhëniet personale, në vend të marrëveshjeve formale, e bën bashkëpunimin të brishtë dhe të paqëndrueshëm, veçanërisht në kontekstin e ndryshimeve të stafit apo të prioritetëve politike.

Pavarësisht këtyre sfidave, u identifikuan disa praktika mundësuese që mund të shërbejnë si themele për një bashkëpunim institucional më të fortë:

- Përdorimi i Memorandumeve të Mirëkuptimit (MoU) për të përcaktuar rolet, përgjegjësitë dhe objektivat e përbashkëta;
- Pjesëmarrja në forume ndërinstytucionale, që mundësojnë dialog të vazhdueshëm dhe rritje të dukshmërisë;
- Nisma të përbashkëta në shkolla dhe qendra punësimi, veçanërisht në fushat e fuqizimit të të rinjve, përfshirjes sociale dhe parandalimit të dhunës.

3.2.5 Vlerësimi i Efektivitetit dhe Rezultateve të Punës

Analiza tregon se, edhe pse organizatat e shoqërisë civile (OSHC) në rajonin e Shkodrës janë shumë aktive në programim dhe avokim, aftësia e tyre për të vlerësuar dhe dëshmuar ndikimin e punës së tyre mbetet e kufizuar dhe e pazhvilluar.

Sipas pyetësorit online:

- Vetëm 2 nga 11 organizata raportuan se kanë një sistem formal për vlerësimin e ndikimit të përpjekjeve të tyre në avokim;
- Shumica mbështeten në raporte narrative, përmbledhje vjetore të aktiviteteve dhe feedback nga pjesëmarrësit si metodat kryesore për të vlerësuar performancën.

Gjatë diskutimit në grupin e fokusit, OSHC-të pranuan hapur mungesën e mjeteve të standardizuara për monitorim dhe vlerësim (M&V). Kjo mungesë i pengon ato të:

- Masin ndryshimin në kohë;
- Kuantifikojnë rezultatet në nivel komunitar;
- Sigurojnë evidenca të bazuara në të dhëna për donatorët dhe partnerët.

Si rezultat, organizatat vështirësohen të dëshmojnë rezultate konkrete nga ndërhyrjet e tyre, gjë që kufizon aksesin e tyre në financime afatgjata dhe të orientuara drejt ndikimit. Pjesëmarrësit theksuan se, ndonëse avokimi është thelbësor për misionin e tyre, shpesh është e vështirë të “dëshmohet” ndikimi i tij pa mekanizma të përshtatshëm ndjekjeje.

Diskutimi nxori gjithashtu nevojën e përbashkët për mbështetje teknike dhe udhëzime institucionale për zhvillimin ose forcimin e sistemeve të M&V. Fushat specifike ku organizatat kërkuar mbështetje përfshijnë:

- Trajtime mbi mjete të thjeshtuara për monitorim dhe vlerësim, të përshtatshme për organizata të vogla dhe të mesme;
- Zhvillimin e kornizave për matjen e ndikimit, të përshtatura për punën në nivel komunitar;
- Ndhimë teknike për mbledhjen, menaxhimin dhe paraqitjen e të dhënave në raportime dhe propozime projektsh.

3.2.6 Konkluzione dhe Rekomandime

Konkluzione

Analiza e organizatave të shoqërisë civile (OSHC) në rajonin e Shkodrës pasqyron një realitet angazhimi të qëndrueshëm dhe përkushtimi afatgjatë, por gjithashtu tregon se ato vazhdojnë të funksionojnë nën kufizime strukturore të konsiderueshme. Pavarësisht qëndrueshmërisë së tyre dhe rolit jetik në promovimin e barazisë gjinore dhe fuqizimit të të rinjve, OSHC-të përballen me sfida të shumta që ndikojnë në aftësinë e tyre për të arritur ndikim të qëndrueshëm.

Konkluzionet kryesore përfshijnë:

- OSHC-të kanë përvojë të gjerë dhe struktura të brendshme të zhvilluara mirë, por mbeten të nënfinancuara dhe me staf të pakët, të varura kryesisht nga financimet me bazë projekti;
- Përpjekjet për avokim janë të gjalla dhe të larmishme, por mungesa e mjeteve formale për vlerësimin e ndikimit kufizon aftësinë e tyre për të matur dhe komunikuar rezultatet afatgjata;
- Bashkëpunimi me institucionet publike, edhe pse i shpeshtë, mbetet kryesisht informal dhe i bazuar në nisma individuale, pa korniza strategjike ose marrëveshje të formalizuara;
- Ndërsa rrjetëzimi është i fortë në nivelet lokale, rajonale dhe ndërkombëtare, ekziston një boshllëk i theksuar në koordinimin në nivel qarku, veçanërisht në lidhje me barazinë gjinore dhe mbrojtjen e vajzave dhe grave.

Rekomandime

Për të forcuar efektivitetin, qëndrueshmërinë dhe ndikimin e OSHC-ve që punojnë në këtë fushë, rekomandohen veprimet në vijim:

1. Sigurimi i financimit të qëndrueshëm për zhvillimin e brendshëm organizativ, me fokus të veçantë në planifikimin strategjik, stabilitetin e stafit dhe zhvillimin e sistemeve për monitorim dhe vlerësim.
2. Krijimi i një rrjeti formal vendor të OSHC-ve, të fokusuara në barazinë gjinore dhe parandalimin e dhunës ndaj vajzave dhe grave të reja, për të nxitur veprimin kolektiv, ndarjen e burimeve dhe avokimin e koordinuar.
3. Ofrimi i trajnimeve të avancuara për stafin dhe vullnetarët e OSHC-ve mbi teknikat e avokimit, hartimin e politikave me ndjeshmëri gjinore, përfshirjen e të rinjve dhe programimin e bazuar në të drejta.
4. Zhvillimi i protokolleve të përbashkëta bashkëpunimi ndërmjet OSHC-ve dhe institucioneve publike, veçanërisht në lidhje me referimin e rasteve të GBV, ndërgjegjësimin komunitar dhe zhvillimin e politikave.
5. Mbështetja për prodhimin e mjeteve praktike dhe materialeve informative nga vetë OSHC-të, përfshirë manuale, dokumente qëndrimi, analiza politike dhe udhëzues për avokim, për të rritur ndikimin dhe për të kontribuar në diskursin politik në nivel kombëtar dhe lokal.

3.3 PRINDËRIT / KUJDESTARËT / FAMILJET KUJDESTARE

Ky seksion paraqet analizën e të dhënave të mbledhura nga prindër dhe familje kujdestare si pjesë e vlerësimit më të gjerë të nevojave të projektit AGREE mbi barazinë gjinore dhe mbrojtjen e vajzave në Shqipëri. Analiza shqyrton bindjet, praktikat dhe kapacitetet prindërore në lidhje me rolet gjinore, dhunën me bazë gjinore (GBV) dhe komunikimin me fëmijët për këto çështje. Gjithashtu, ajo eksploron si ndërveprojnë familjet me institucionet si shkollat dhe organizatat e shoqërisë civile kur përballen me ose parandalojnë dhunën dhe diskriminimin.

Qasja e kombinuar me dy metoda, që përfshin një pyetësor të strukturuar online dhe një grup fokusi në thellësi, lejoi kapjen e tendencave sasiore dhe perspektivave cilësore.

Të dhënat e analizuara:

- Pyetësor online: 27 përgjigje
- Grup fokusi: 6 pjesëmarrëse (18.04.2025, ora 14:15–15:45, Shkodër)

3.3.1 Demografia

Nga pjesëmarrësit në pyetësorin online:

- Shumica e të anketuarve ishin nëna (74%), ndërsa baballarët përfaqësuan 26%. Asnjë kujdestar ligjor apo familje kujdestare nuk mori pjesë.
- 81% e prindërve raportuan se janë të punësuar me kohë të plotë, dhe shumica zotëronin arsim universitar.
- 93% ishin të martuar, duke përfaqësuar kryesisht struktura familjare bërthamë (prindër dhe fëmijë).

Këto të dhëna sugjerojnë se të anketuarit vijnë kryesisht nga një profil familjar relativisht i qëndrueshëm dhe me nivel të lartë arsimor.

Grupi i fokusit përfshiu vetëm gra (nëna dhe gjyshe), gjë që mundësoi një perspektivë me ndjeshmëri gjinore në lidhje me rolet prindërore dhe vlerat familjare, veçanërisht sa i përket barazisë gjinore dhe praktikave të rritjes së fëmijëve.

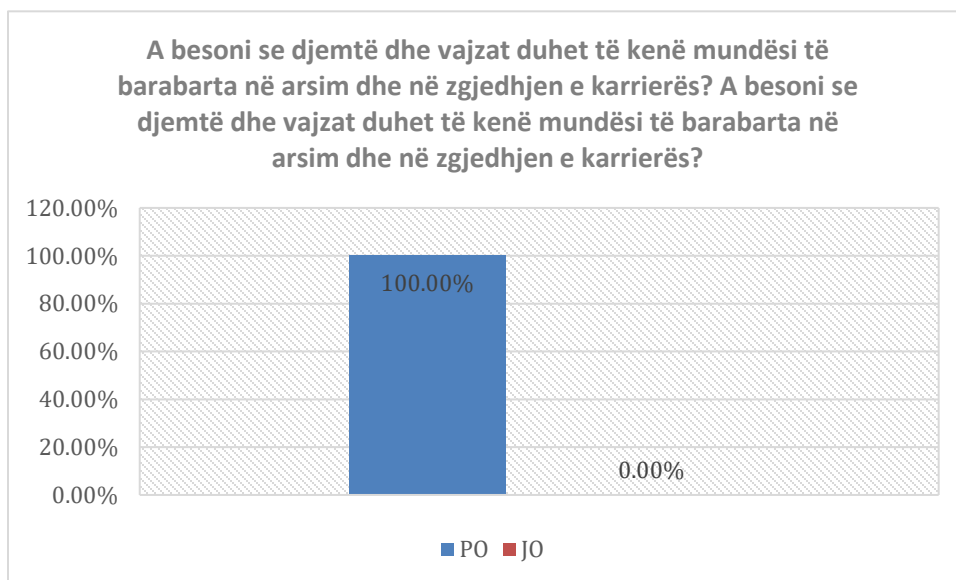

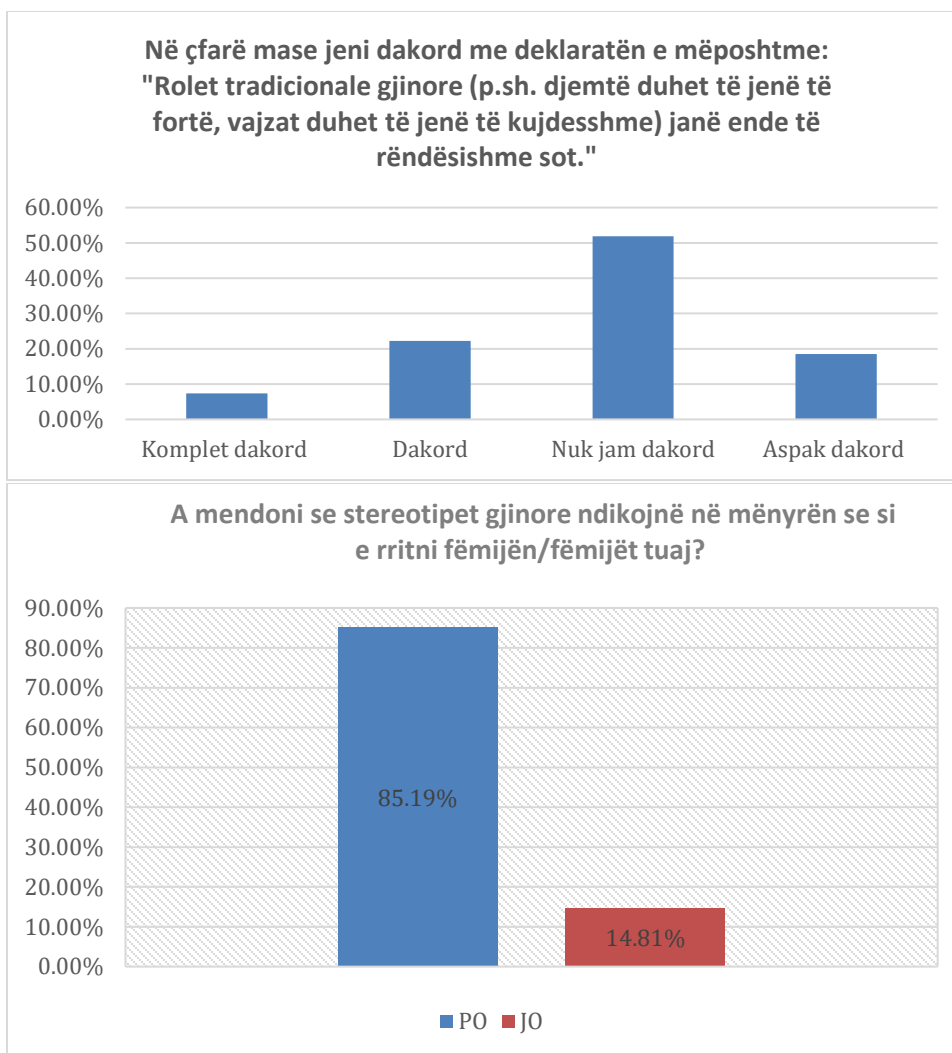
3.3.2 Qëndrimet Prindërore ndaj Barazisë Gjinore

Analiza e qëndrimeve prindërore nxori në pah një nivel të lartë ndërgjegjësimi dhe mbështetjeje për parimet e barazisë gjinore, duke reflektuar një ndryshim të dukshëm në normat sociale midis familjeve në Shkodër. Të dhënat nga pyetësi dhe grupi i fokusit ofrojnë një tablo të prindërve që po rimendojnë rolet tradicionale dhe synojnë të rrisin fëmijët e tyre në një mjedis më gjithëpërfshirës dhe të barabartë.

Gjetje kryesore nga pyetësi:

- 100% e të anketuarve u pajtuan se vajzat dhe djemtë duhet të kenë mundësi të barabarta si në arsim ashtu edhe në karrierën e tyre të ardhshme. Ky konsensus i plotë tregon për një përputhje të qartë me vlerat themelore të barazisë gjinore dhe refuzim të kufizimeve diskriminuese në bazë të seksit.
- 70% shprehën mospajtim ose mospajtim të fortë me idenë se rolet tradicionale gjinore janë ende të vlefshme, duke sinjalizuar një largim të konsiderueshëm nga narrativat patriarkale që caktojnë përgjegjësi të ngurta për burrat dhe gratë brenda familjes ose komunitetit.
- 85% e prindërve pranuan se stereotipet gjinore ende ndikojnë në praktikat e tyre prindërore. Kjo vetëdije është domethënëse, pasi reflekton njohjen se pritshmëritë shoqërore dhe kulturore më të gjera vazhdojnë të ndikojnë në sjelljen e tyre, edhe kur qëllimet janë progresive.

Pjesëmarrësit në grupin e fokusit ofruan një kontekst më të thelluar për të dhënat sasiore. Pjesëmarrëset – kryesisht nëna dhe gjyshe – përshkruan hapat e qëllimshëm që ndërmarrin për të promovuar barazinë gjinore në familjet e tyre, si p.sh. inkurajimi i vajzave për të ndjekur shkencat ose role lidershipi, apo sfidimi i djemve për të shprehur ndjenjat lirshëm. Megjithatë, ato vunë në dukje gjithashtu ndikimin e vazhdueshëm të besimeve tradicionale, veçanërisht nga anëtarët më të vjetër të familjes (si gjyshërit) apo brenda rrethit shoqëror. Këto presione të jashtme forcojnë shpesh pritshmëritë konservatore mbi mënyrën se si duhet të sillen, të vishen apo të kontribuojnë vajzat dhe djemtë në jetën familjare.

Nënat folën hapur për tensionet emocionale dhe praktike që kjo krijon, sidomos kur ndihen mes dy zjarreve – mes vlerave të prindërimit modern dhe normave tradicionale familjare.

Ky seksion nxjerr në pah një fazë kalimtare kritike në kulturën e prindërimit: ndonëse qëndrimet po evoluojnë dukshëm, trashëgimia e strukturave patriarkale mbetet e pranishme në jetën e përditshme. Kjo thekson gjithashtu rëndësinë e mbështetjes për prindërit, jo vetëm me informacion, por edhe me strategji për të përballuar tensionet ndërbreznore dhe për të ndërtuar vetëbesimin për të promovuar praktika të barabarta gjinore në familje dhe komunitet.

3.3.3 Komunikimi me Fëmijët mbi Barazinë Gjinore dhe Marrëdhëniet

Gjetjet e kërkimit sugjerojnë se prindërit në rajonin e Shkodrës po tregohen gjithnjë e më proaktivë dhe të qëllimshëm në bisedat me fëmijët e tyre mbi çështjet që lidhen me barazinë gjinore, marrëdhëniet dhe sigurinë personale. Përgjigjet e pyetësorit online tregojnë një ndryshim domethënës në praktikën prindërore, me njohje gjithnjë e më të gjerë të rëndësisë së një dialogu të hershëm dhe të hapur mbi temat e ndjeshme.

Gjetje kyçe nga pyetësi i përfshirë:

- 83% e prindërve raportuan se kanë biseduar me fëmijët e tyre për dhunën me bazë gjinore (GBV) – një tregues inkurajues i rritjes së përgjegjësisë prindërore në parandalimin dhe ndërgjegjësimin e hershëm;
- 90% diskutuan konceptin e konsentit (pëlqimit) dhe rëndësinë e kufijve personalë, duke reflektuar një kuptim më të gjerë të ndikimit të bisedave të hershme mbi respektin, vetë-agjencinë dhe ndërtimin e marrëdhënieve të shëndetshme;
- 79% e prindërve deklaruan se këto diskutime duhet të fillojnë pas moshës 6 vjeç, çka tregon se shumica i konsiderojnë fëmijët në moshë të hershme si të përshtatshëm për edukim mbi respektin dhe barazinë, ndonëse jo domosdoshmërisht që në parashkollor.

Grupi i fokusit shtoi thellësi cilësore ndaj këtyre gjetjeve. Pjesëmarrëset – kryesisht nëna – përshkruan përdorimin e situatave të përditshme dhe skenarëve nga jeta reale si pika hyrëse për dialog me fëmijët. Për shembull, dëgjimi i një komenti seksist në publik apo vëzhgimi i një trajtimi të pabarabartë mes vëllezërve e motrave u përmendën si momente mësimore për të folur mbi rolet gjinore, drejtësinë dhe ndjeshmërinë. Këto ndërhyrje spontane dhe të lidhura me realitetin u përshkruan si më efektive dhe të kuptueshme për fëmijët, në krahasim me ligjëratat formale apo konceptet abstrakte.

Pavarësisht kësaj gatishmërie të fortë për të komunikuar, prindërit shprehën qartë nevojën për mjete ndihmëse për të strukturuar më mirë këto biseda. Shumë prej tyre ndiheshin të

pasigurt se si t'i shpjegonin temat komplekse në mënyrë të përshtatshme për moshën e fëmijës dhe kërkuar:

- Materiale edukative të përshtatura për fëmijë (libra, vizatime të animuara, lojëra);
- Ndhimesa vizuale dhe infografikë për të shpjeguar koncepte si pëlqimi dhe kufijtë personalë;
- Sesione trajnimi apo workshop-e, që modelojnë mënyrën e reagimit ndaj pyetjeve apo sjelljeve të fëmijëve në mënyrë të ndjeshme ndaj gjinisë.

Këto reagime tregojnë se prindërit jo vetëm që janë të hapur për të marrë një rol më aktiv edukues, por janë gjithashtu të gatshëm të pajisen me burime dhe aftësi për ta bërë këtë rol më të sigurt dhe më efektiv.

3.3.4 Ndërgjegjësimi dhe Reagimi ndaj Dhunës me Bazë Gjinore dhe Dhunës Ndërmjet Bashkëmoshatarëve

Gjetjet tregojnë një pamje komplekse të shqetësimit të lartë prindëror, por me pak vetëbesim për sa i përket identifikimit dhe reagimit ndaj dhunës me bazë gjinore (GBV) dhe dëmeve të shkaktuara nga bashkëmoshatarët. Ndërsa prindërit shfaqin një ndjenjë të fortë përgjegjësie, shumë prej tyre ndihen të papërgatitur për të vepruar në mënyrë efektive, veçanërisht në rastet që përfshijnë forma më të fshehta ose jo fizike të abuzimit.

Gjetje kyçe nga pyetësi:

- 92% e prindërve shprehën gatishmëri të madhe për të mbështetur fëmijët e tyre në rast se përballen me dhunë, ngacmim apo sjellje të papërshtatshme;
- Megjithatë, vetëm 22% thanë se ndihen të sigurt në njohjen e shenjave të dhunës me bazë gjinore apo dhunës ndërmjet bashkëmoshatarëve – një tregues i qartë për hendekun mes ndërgjegjësimit dhe aftësisë praktike.

Ndër 18% e prindërve që kanë përjetuar një situatë dhune që ka përfshirë fëmijën e tyre:

- 80% zgjodhën të flasin drejtpërdrejt me fëmijën për situatën;
- 40% e raportuan ngjarjen te autoritetet shkollore;
- 20% kërkuar ndihmë profesionale, si psikologë apo këshilltarë.

Këto të dhëna sugjerojnë se, edhe pse dialogu brenda familjes është hapi i parë më i zakonshëm, sistemet formale të mbështetjes dhe kanalet e raportimit të jashtëm shfrytëzohen pak, ndoshta për shkak të mungesës së informacionit, frikës nga stigma ose dyshimit ndaj reagimit institucional.

Grupi i fokusit ofroi një pasqyrë më të thelluar mbi llojet e dhunës që shqetësojnë më shumë prindërit. Pjesëmarrëset, veçanërisht nënat, shprehën ndjeshmëri të veçantë ndaj formave më pak të dukshme të dhunës, si:

- Ngacmimi verbal;
- Përfshirja nga grupet shoqërore;
- Talljet ose sjelljet kontrolluese mes fëmijëve dhe adoleshentëve.

Shumë prindër shprehën pasiguri për kur dhe si të ndërhyjnë, veçanërisht kur dëmi përfshin manipulim emocional, abuzim digjital ose presion nga bashkëmoshatarët, në vend të agresionit fizik. Ata kërkuar udhëzime më të qarta për:

- Të njohur shenjat paralajmëruese;
- Hapat që duhet të ndërmerren;
- Si të mbështesin fëmijët pa e përkeqësuar situatën apo pa shkaktuar shqetësim shtesë.

3.3.5 Rrjetet Mbështetëse dhe Mbështetja Institucionale

Të dhënat nga pyetësi dhe grupi i fokusit tregojnë se shkollat perceptohen si pika kryesore e kontaktit kur fëmijët përballen me dhunë me bazë gjinore (GBV), ndërsa besimi në sistemet e tjera institucionale të mbështetjes mbetet i kufizuar.

Gjetje kryesore nga pyetësi:

- 73% e prindërve thanë se do t'i drejtoheshin shkollës si kontaktin e parë në rast se fëmija i tyre do të përjetonte GBV;
- Vetëm 13% do të konsideronin t'i drejtoheshin policisë ose familjes së zgjeruar;
- Asnjë nga të anketuarit nuk përmendi organizatat e shoqërisë civile (OSHC) si burim mbështetjeje.

Kjo varësi nga shkollat pasqyron si afërsinë fizike me fëmijët, ashtu edhe perceptimin e përgjegjësisë që kanë institucionet arsimore për trajtimin e çështjeve që lidhen me fëmijët. Megjithatë, mungesa pothuajse totale e përmendjes së policisë, familjes apo OSHC-ve tregon për një perceptim të ngushtë të sistemeve mbështetëse të disponueshme dhe mungesë të ndërgjegjësimit ose besimit në kapacitetet e tyre për të reaguar në mënyrë efektive.

Gjatë diskutimit në grupin e fokusit, pjesëmarrësit ndanë përvoja të përziera:

- Puna e organizatave vendore si “Gruaja tek Gruaja” u vlerësua pozitivisht, veçanërisht në aspektin e ndërgjegjësimit dhe mbështetjes psikosociale;
- Megjithatë, prindërit nuk i perceptuan OSHC-të si partnere aktive apo të qasshme në situata krize, duke treguar një mungesë vizibiliteti dhe angazhimi të drejtpërdrejtë me komunitetin;
- Shkollat, megjithëse të njohura si pika kryesore kontakti, u përshkruan gjithashtu si të papërgatitura për të ofruar përgjigje të strukturuar dhe të qëndrueshme në rastet që përfshijnë GBV, dhunën ndërmjet bashkëmoshatarëve apo diskriminimin gjinor.

Prindërit shprehën shqetësimin se shkollat shpesh nuk e trajtojnë barazinë gjinore në mënyrë sistematike dhe të qëndrueshme, duke kufizuar ndërhyrjet në aktivitete të njëhershme ose jashtë orarit mësimor. Edhe përgjigjet institucionale u perceptuan si të dobëta ose të paqëndrueshme, me disa familje që ndiheshin se shqetësimet e tyre nuk merreshin seriozisht ose trajtoheshin në mënyrë sipërfaqësore.

Ky kombinim i dobësisë së institucioneve dhe përdorimit të ulët të strukturave komunitare mbështetëse nxjerr në pah një nevojë të rëndësishme për:

- Forcimin e sistemeve të reagimit brenda shkollave dhe trajnim të stafit për të identifikuar dhe menaxhuar rastet e dhunës me ndjeshmëri dhe profesionalizëm;
- Përmirësimin e koordinimit ndërmjet shkollave, OSHC-ve dhe institucioneve publike;
- Rritjen e ndërgjegjësimit të prindërve për rolin dhe shërbimet që ofrojnë OSHC-të, veçanërisht në fushat e parandalimit, raportimit dhe mbështetjes në procesin e rikuperimit.

3.3.6 Mbështetja Prindërore për Fëmijët në Barazinë Gjinore dhe Parandalimin e Dhunës me Bazë Gjinore

Të dhënat tregojnë një angazhim të fortë dhe në rritje të prindërve për prindërim me ndjeshmëri gjinore, si dhe për përfshirje aktive në promovimin e qëndrimeve të barabarta dhe respektuese tek fëmijët e tyre. Prindërit në Shkodër shfaqin gatishmëri të qartë për të adoptuar qasje progresive dhe për të shërbyer si modele pozitive, megjithatë shumë prej tyre shprehin gjithashtu nevojën për mbështetje institucionale dhe komunitare, për të rritur efektivitetin e tyre në këtë rol.

Gjetje kryesore nga pyetësi online:

- 100% e të anketuarve thanë se inkurajojnë në mënyrë aktive fëmijët e tyre që të shprehin emocionet, pavarësisht gjinisë – një themel i rëndësishëm për zhvillimin e inteligjencës emocionale, ndjeshmërisë dhe sjelljes jodhunshme;
- 81% mbështesin përfshirjen e të rinjve në proceset vendimmarrëse që lidhen me barazinë gjinore dhe parandalimin e dhunës, duke reflektuar vlerësimin për rolin e të rinjve në formësimin e normave të barabarta dhe sjelljes mes bashkëmoshatarëve.

Në të njëjtën kohë, 73% e prindërve pranojnë se kanë nevojë për mbështetje shtesë për të adresuar në mënyrë efektive këto tema brenda familjes dhe në komunitet. Fushat më të përmendura të nevojës për mbështetje përfshijnë:

- Edukimi mbi dhunën me bazë gjinore (GBV) – Shumë prindër nuk ndihen të sigurt për të diskutuar tema të ndjeshme ose për të identifikuar sjellje të dëmshme, dhe kërkojnë mjete dhe trajnime të përshtatura sipas moshës së fëmijës;
- Akses në shërbime këshillimi për familjet – Prindërit shprehin dëshirë për udhëzime profesionale për menaxhimin e konflikteve ndërbreznore, përballimin e traumave, apo sfidave në sjellje;
- Mekanizma të qarta raportimi në shkollë – Ekziston një kërkesë e fortë për procedura të përcaktuara dhe të qasshme brenda institucioneve arsimore për të raportuar dhe trajtuar raste të GBV-së, bullizmit apo përjashtimit;
- Grup mbështetës mes prindërve – Prindërit vlerësojnë mundësitë për të mësuar nga përvojat e njëri-tjetrit, për të ndarë sfidat dhe për të shkëmbyer strategji praktike për trajtimin e çështjeve të lidhura me gjininë dhe dhunën te fëmijët.

Gjatë diskutimeve në grupin e fokusit, pjesëmarrësit përkrahën mundësitë për të mësuar së bashku me fëmijët, përmes sesioneve të përbashkëta mbi tema si stereotipet gjinore, komunikimi respektues dhe kufijtë personalë. Ata theksuan përfitimet e udhëheqjes së këtyre seancave nga lehtësues të jashtëm profesionistë, si psikologë, mësues apo staf i trajnuar i OSHC-ve, për të garantuar një mjedis të sigurt dhe një dialog të hapur e të informuar.

Disa pjesëmarrës theksuan gjithashtu se prindërit janë më të prirur të angazhohen kur përpjekjet edukative nuk paraqiten si korrigjuese, por si fuqizuese dhe mbështetëse, duke i ndihmuar ata të përballen me tema të ndërlikuara me vetëbesim, në vend që të ndihen të dështuar ose të papërshtatshëm.

3.3.7 Konkluzione dhe Rekomandime

Konkluzione

Vlerësimi i prindërve, kujdestarëve dhe familjeve kujdestare në Shkodër tregon një komunitet gjithnjë e më të përputhur me parimet e barazisë gjinore dhe mbrojtjes së fëmijëve, por që ende përballlet me sfida të qëndrueshme lidhur me pritshmëritë kulturore, kapacitetet institucionale dhe aksesin në mbështetje të strukturuar.

Konkluzionet kryesore janë si më poshtë:

- Prindërit në Shkodër shfaqin qëndrime progresive dhe përfshirëse ndaj roleve gjinore dhe shprehin një angazhim të qartë për të rritur fëmijët me vlera barazie, hapjeje emocionale dhe respekti;
- Pavarësisht këtyre qëllimeve, prindërit përballen me vështirësi të vazhdueshme nga normat kulturore të rrënjosura, mungesa e burimeve praktike dhe mbështetje të pamjaftueshme institucionale, veçanërisht kur trajtojnë tema të ndjeshme si dhuna me bazë gjinore ose kufijtë personalë;
- Shkollat konsiderohen si pika e parë dhe shpesh e vetme e kontaktit për shqetësimet që lidhen me ekspozimin e fëmijëve ndaj dhunës apo diskriminimit – por ato perceptohen gjerësisht si të papërgatitura apo të nënfinancuara për të ofruar një qasje sistematike të parandalimit dhe reagimit;
- Edhe pse organizatave të shoqërisë civile si “Gruaja tek Gruaja” u njihet roli, ato mbeten pak të dukshme apo të përdorura nga familjet, duke theksuar nevojën për një angazhim më të fortë në nivel komunitar;

- Prindërit shprehin një kërkesë të qartë dhe të vazhdueshme për trajnim të strukturuar, mjete edukative dhe mundësi bashkëpunimi, për t'i ndihmuar të rrisin fëmijët në një mjedis të sigurt, gjithëpërfshirës dhe me barazi gjinore. Ata jo vetëm që janë të hapur ndaj mbështetjes, por e kërkojnë atë aktivisht.

Rekomandime

Bazuar në këto gjetje, rekomandohen veprimet e mëposhtme për të forcuar rolin e familjeve në promovimin e barazisë gjinore dhe parandalimin e dhunës:

1. Zhvillimi i sesioneve të rregullta informuese dhe trajnimeve praktike për prindërit, në bashkëpunim me shkollat dhe organizatat e shoqërisë civile. Këto seanca duhet të mbulojnë tema si barazia gjinore, zhvillimi i fëmijës, parandalimi i dhunës dhe strategjitë e komunikimit;
2. Krijimi i grupeve të strukturuar të mbështetjes mes prindërve, ku ata mund të takohen rregullisht për të shkëmbyer përvoja, ndërtuar solidaritet dhe mësuar nga njëri-tjetri. Këto grupe mund të shërbejnë gjithashtu si platforma për identifikimin e shqetësimeve në komunitet dhe për gjetjen e zgjidhjeve nga vetë baza;
3. Zbatimi i programeve edukative në shkolla, që trajtojnë barazinë gjinore, marrëdhëniet respektuese, sigurinë digjitale dhe edukimin emocional. Këto duhet të përfshijnë si fëmijët, ashtu edhe prindërit, përmes metodave interaktive dhe materialeve të përshtatura për moshën;
4. Forcimi i sistemeve institucionale të raportimit dhe ndërhyrjes brenda shkollave, duke siguruar që psikologët, mësuesit dhe prindërit të trajnohen dhe të angazhohen në parandalim, identifikim të hershëm dhe përgjigje të koordinuar ndaj rasteve të GBV apo dhunës ndërmjet bashkëmoshatarëve;
5. Konsolidimi dhe formalizimi i bashkëpunimit midis shkollave, organizatave të shoqërisë civile dhe institucioneve publike, për të garantuar një qasje gjithëpërfshirëse, të koordinuar dhe të përqendruar te fëmijët në parandalimin e dhunës dhe promovimin e barazisë gjinore në komunitet.

3.4 EDUKATORËT, MËSUESIT DHE STAFI I INSTITUCIONEVE ARSIMORE

Ky seksion paraqet gjetjet kryesore nga mësuesit dhe profesionistët e arsimit të angazhuar në sistemin arsimor formal në Shkodër. Qëllimi i kësaj pjese të kërkimit ishte të kuptohej më mirë perceptimi, njohuritë, praktikat dhe kufizimet institucionale me të cilat përballen edukatorët në promovimin e barazisë gjinore dhe parandalimin e dhunës me bazë gjinore (GBV) në ambientin shkollor. Mësuesit luajnë një rol thelbësor jo vetëm në zhvillimin akademik të nxënësve, por edhe në formësimin e vlerave, sjelljeve dhe normave sociale. Si të tillë, aftësia e tyre për të identifikuar dhe sfiduar stereotipet gjinore, për të krijuar një mjedis përfshirës në klasë dhe për të ndërhyrë në mënyrë të përshtatshme në rastet e dhunës mes bashkëmoshatarëve është qendrore për suksesin afatgjatë të çdo përpjekjeje për të siguruar një edukim me ndjeshmëri gjinore.

Të dhëna të analizuara:

- Pyetësor online: 25 përgjigje
- Grup fokusi: 16 pjesëmarrës (19.04.2025, ora 11:00–12:30, Shkodër)

Duke kombinuar të dhënat sasiore të mbledhura përmes pyetësorëve të strukturuar online me perspektiva cilësore nga grupi i fokusit, analiza shqyrton:

- Qëndrimet dhe bindjet e mësuesve rreth barazisë gjinore;
- Gatishmërinë e tyre dhe kapacitetin praktik për të adresuar GBV dhe dhunën ndërmjet bashkëmoshatarëve;
- Shkallën në të cilën barazia gjinore integrohet në procesin mësimor dhe në kulturën shkollore;
- Disponueshmërinë dhe efektivitetin e sistemeve mbështetëse institucionale;
- Nevojat për trajnime, mjete dhe mekanizma bashkëpunimi me aktorë të tjerë, si organizatat e shoqërisë civile dhe zyrat arsimore vendore.

Rezultatet ndihmojnë në identifikimin e pikave të forta që mund të forcohen dhe të boshllëqeve sistemike që duhet të adresohen për të siguruar që institucionet arsimore të jenë mjedise të sigurta, përfshirëse dhe fuqizuese për të gjithë nxënësit, veçanërisht për vajzat dhe të rejat.

3.4.1 Demografia

Profili demografik i mësuesve dhe stafit arsimor pjesëmarrës reflekton një grup profesionistësh me përvojë të gjatë dhe në shumicë gra, që punojnë kryesisht në institucione publike të arsimit parauniversitar në rajonin e Shkodrës.

Karakteristikat kryesore të të anketuarve përmes pyetësorit online përfshijnë:

- 80% ishin gra, ndërsa 20% ishin burra, duke reflektuar përbërjen gjinore tipike të stafit në arsimin fillor dhe të mesëm të ulët;
- Të anketuarit ishin të angazhuar kryesisht në arsim fillor dhe të mesëm të ulët, nivelet themelore të sistemit arsimor publik në Shqipëri;
- 84% raportuan se kishin mbi 10 vite përvojë në sektorin e arsimit, çka tregon për një trupë profesionale të pjekur me përvojë të konsiderueshme në klasë dhe njohuri pedagogjike;
- Të gjithë pjesëmarrësit ishin të punësuar në shkolla publike, të vendosura në Shkodër urbane ose në zonat rurale përreth, duke ofruar një perspektivë të larmishme gjeografike në rajon.

Diskutimi në grupin e fokusit, i cili mblodhi 6 edukatorë nga të njëjtat nivele arsimore, i shtoi thellësi të dhënave statistikore. Ai krijoi hapësirë që mësuesit të reflektonin mbi sfidat personale dhe institucionale, të ndanin strategjitë për angazhimin e nxënësve në tema gjinore, dhe të shprehnin nevojat për zhvillim profesional dhe mbështetje institucionale.

Ky kontekst demografik përgatit terrenin për interpretimin e gjetjeve në vazhdim, duke theksuar një grup edukatorësh me përvojë, të përkushtuar në rolet e tyre dhe të pozicionuar për të qenë agjentë kyç të ndryshimit brenda sistemit arsimor, me kusht që të pajisen me mjetet, trajnimin dhe strukturat institucionale të duhura.

3.4.2 Qëndrimet e Mësuesve ndaj Barazisë Gjinore

Gjetjet tregojnë se mësuesit shfaqin një përkushtim të fortë personal dhe profesional ndaj barazisë gjinore si një parim udhëzues në qasjen e tyre edukative. Kjo bazë e përbashkët vlerash përbën një pasuri të rëndësishme në formësimin e mjediseve gjithëpërfshirëse të të nxënësve dhe në kundërshtimin e praktikave diskriminuese që në moshë të hershme.

Të dhëna kyçe nga pyetësi online:

- 92% e të anketuarve e konsiderojnë barazinë gjinore si një vlerë themelore arsimore, duke nënvizuar konsensusin e gjerë se shkollat kanë përgjegjësi për të modeluar dhe promovuar drejtësi midis vajzave dhe djemve;
- 88% raportuan se inkurajojnë aktivisht si vajzat ashtu edhe djemtë që të marrin pjesë në mënyrë të barabartë në diskutimet në klasë, rolet drejtuese dhe aktivitetet mësimore, duke treguar përpjekje të qëllimshme për të balancuar mundësitë për përfshirje dhe dukshmëri mes nxënësve.

Megjithatë, pavarësisht kësaj qasjeje pozitive, 40% e edukatorëve pranuan se stereotipet gjinore vazhdojnë të ndikojnë në qëndrimet e nxënësve dhe në kulturën e shkollës. Këto stereotipe raportohen më së shpeshti si:

- Të përforcuara në mënyrë të pavetëdijshme përmes librave shkollorë, shembujve në kurrikul ose dinamikave mes bashkëmoshatarëve;
- Të pasqyruara nga pritshmëritë familjare, ku sjellje apo lëndë të caktuara shihen ende si më të përshtatshme për një gjini sesa për tjetrën.

Gjatë diskutimit në grupin e fokusit, mësuesit diskutuan hapur këto kontradikta dhe vështirësitë për të përkthyer vlerat personale në praktikë të sistematizuar shkollore. Shumë prej tyre vunë në dukje se përpjekjet për të adresuar paragjykimet gjinore shpesh:

- Zbatohen në mënyrë të izoluar, të shtyra nga motivimi individual dhe jo nga një politikë institucionale;
- Janë pa vazhdimësi ose burime, me pak ose aspak integrim në planet mësimore apo strategjitë e zhvillimit shkollor.

Pjesëmarrësit shprehën nevojë të qartë për mjete pedagogjike praktike dhe të gatshme për përdorim, duke përfshirë aktivitete për në klasë, shembuj të gjuhës gjithëpërfshirëse dhe materiale vizuale për të trajtuar më efektivisht normat gjinore. Ata theksuan gjithashtu rëndësinë e mbështetjes institucionale, si: përfshirja e barazisë gjinore në dokumentet planifikuese të shkollës, mbështetja e drejtuesve dhe shkëmbimi profesional ndërmjet kolegëve.

3.4.3 Edukimi për Barazi Gjinore dhe Marrëdhëniet në Shkollë

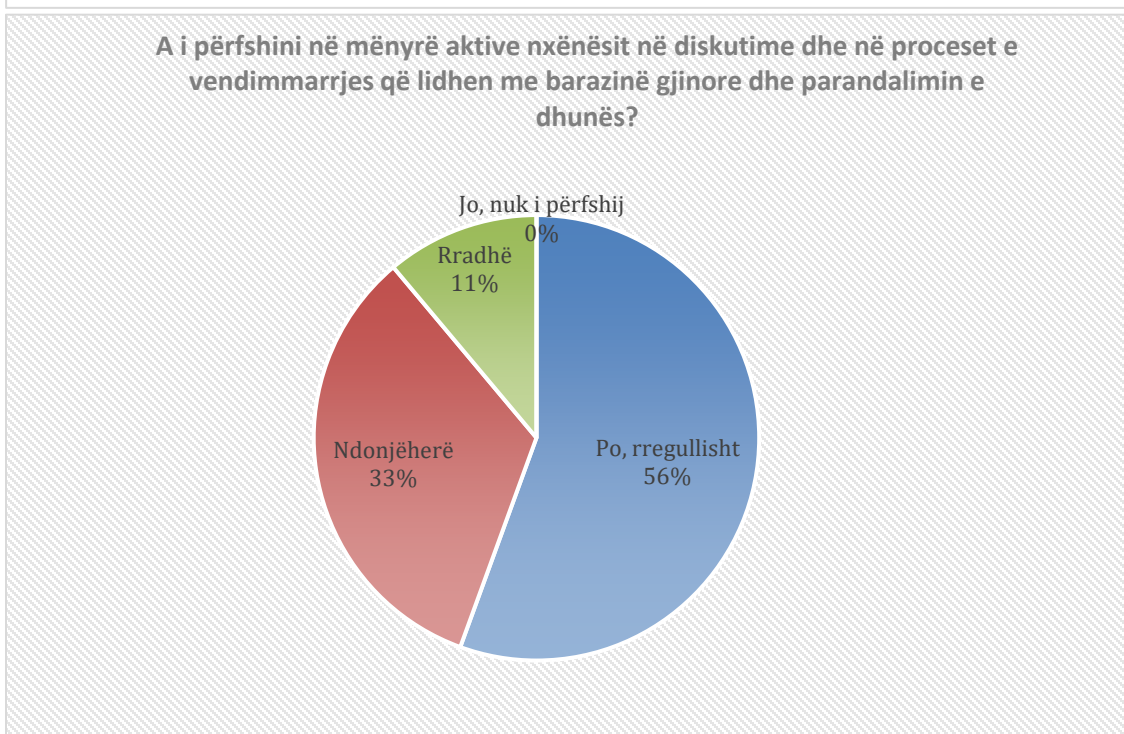
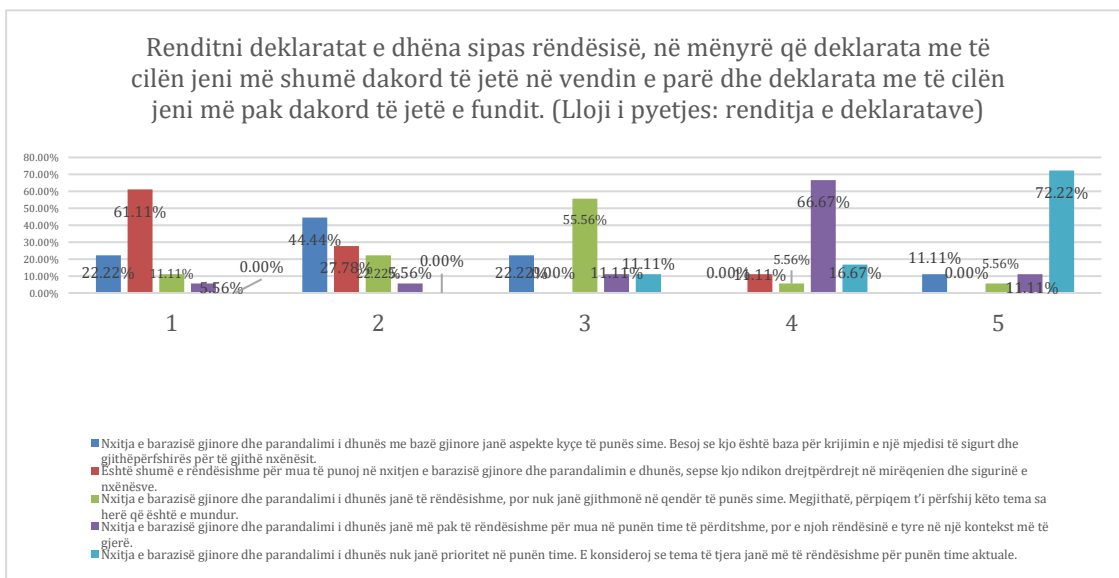
Edhe pse mësuesit në Shkodër shprehin një **angazhim të qartë për barazi gjinore në parim**, gjetjet tregojnë se përkthimi i këtij angazhimi në praktikë klasore mbetet i kufizuar dhe jo i qëndrueshëm. Integrimi i temave që lidhen me gjininë në kurrikulën formale pengohet nga mungesa e mbështetjes institucionale dhe burimeve praktike mësimore.

Gjetje kryesore nga pyetësi:

- Vetëm 36% e mësuesve raportuan se përfshijnë në mënyrë aktive temat e barazisë gjinore në lëndët që mësojnë;

- 64% raportuan mungesën e udhëzimeve të qarta, materialeve mësimore apo kurrikulave të strukturuar si pengesën kryesore për të adresuar barazinë gjinore në mënyrë të qëndrueshme.

Kjo tregon një ndarje midis qëndrimeve pozitive dhe zbatimit praktik, ku edhe edukatorët e motivuar përballen me kufizime sistemike. Mungesa e mjeteve të standardizuara ose kornizave të qarta do të thotë që përpjekjet për të promovuar barazi varen kryesisht nga iniciativa individuale dhe qasje informale.

Në mënyrë inkurajuese, të dhënat gjithashtu zbulojnë një kërkesë të fortë për ndërtim kapacitetesh:

- 76% e të anketuarve shprehën gatishmëri për të marrë pjesë në programe trajnimi, veçanërisht në temat si:
 - Mësimdhënia socio-emocionale;
 - Menaxhimi i klasës me ndjeshmëri gjinore;
 - Ndërtimi i marrëdhënieve gjithëpërfshirëse dhe respektuese mes nxënësve.

Gjatë grupit të fokusit, mësuesit ritheksuan entuziazmin për zhvillim profesional, por gjithashtu vunë në dukje mungesën kritike të mbështetjes strukturore. Ata theksuan se, pa mbështetjen e drejtuesve të shkollës ose të Zyrës Vendore të Arsimit, përpjekjet individuale shpesh mbeten periferike dhe nuk integrohen në strategjitë më të gjera shkollore ose në kulturën institucionale.

Mësuesit kërkuan zhvillimin e qasjeve të sistematizuara në nivel shkolle, që të përfshijnë barazinë gjinore në:

- Planifikimin e mësimi dhe hartimin e kurrikulës;
- Trajnimin dhe mentorimin e mësuesve;
- Planet zhvillimore të shkollës dhe kalendarët vjetorë të aktiviteteve.

Ata gjithashtu mbështetën bashkëpunimin ndërdisiplinor, duke inkurajuar përgjegjësi të përbashkët për temat gjinore në të gjitha lëndët – nga edukimi qytetar dhe letërsia, deri te shkencat dhe edukimi fizik.

3.4.4 Reagimi ndaj Dhunës me Bazë Gjinore dhe Dhunës Ndërmjet Bashkëmoshatarëve

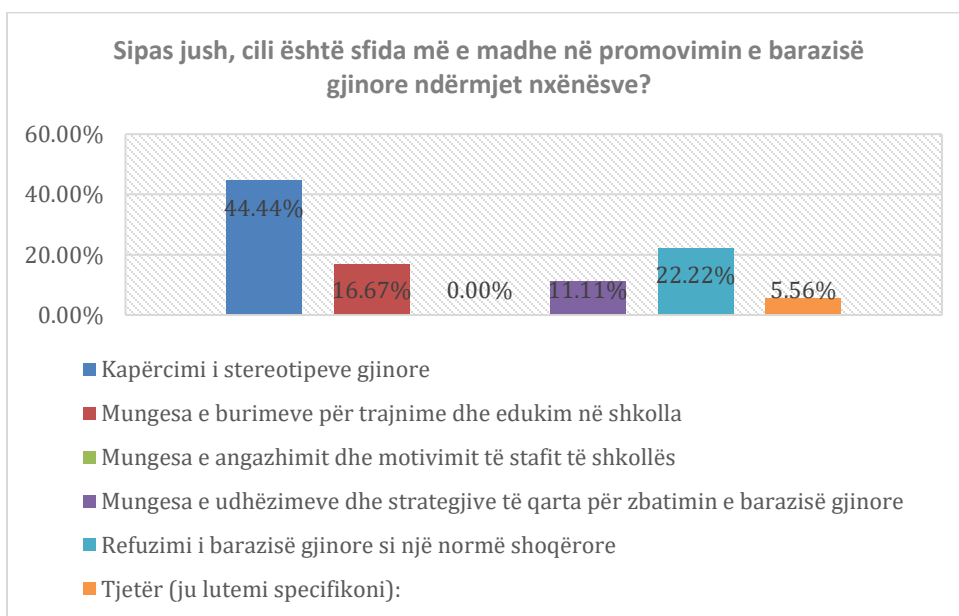
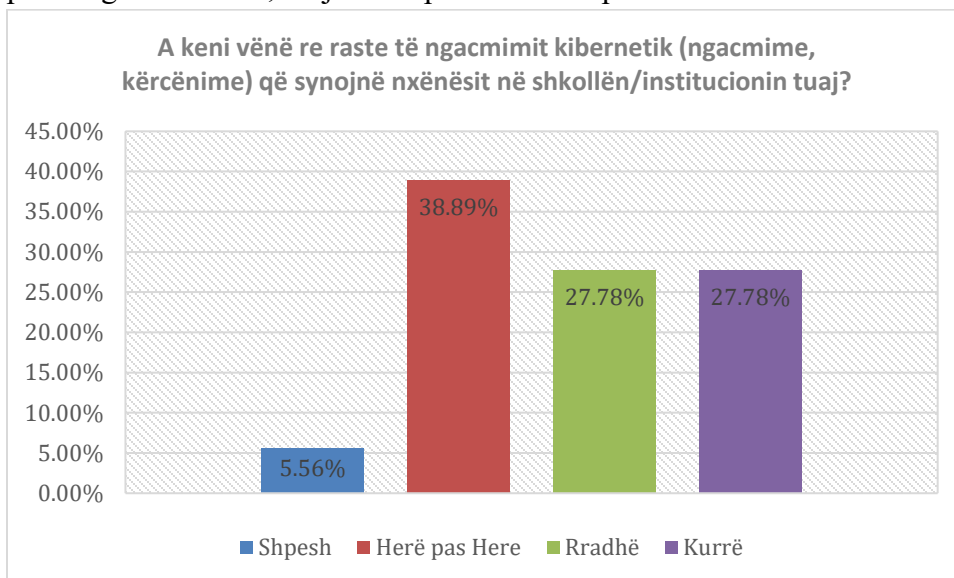
Të dhënat zbulojnë se dhuna me bazë gjinore dhe dhuna ndërmjet bashkëmoshatarëve janë prezente dhe të njohura si sfida reale në ambientin shkollor, por mësuesit shpesh ndihen të papërgatitur për të reaguar në mënyrë efektive. Edhe pse ekziston ndërgjegjësim i gjerë për problemin, mungesa e përgatitjes, trajnimit dhe protokolleve institucionale mbetet shqetësuese.

Gjetje kryesore nga pyetësi online:

- 48% e mësuesve raportuan se kanë hasur raste të ngacmimit ose përjashtimit me bazë gjinore në klasat apo shkollat e tyre;
- Pavarësisht kësaj, 44% deklaruan se nuk ndihen profesionalisht të përgatitur për të menaxhuar situata të tilla në mënyrë të përshtatshme;

- Vetëm 30% kishin ndjekur procedura formale për të raportuar këto incidente tek psikologët shkollorë, drejtuesit apo autoritetet përkatëse.

Këto rezultate nxjerrin në pah një dobësi sistematike në mekanizmat e reagimit brenda institucioneve arsimore. Ndërkohë që mësuesit janë shpesh të parët që vërejnë shenja të agresionit mes bashkëmoshatarëve, ngacmimit me bazë gjinore ose sjelljeve diskriminuese, ata shpesh mbeten pa mjete të qarta apo mbështetje institucionale për të ndërmarrë veprime të duhura.

Përgjigjet nga diskutimi në grupin e fokusit konfirmuan këtë boshllëk. Shumë edukatorë përshkruan se reagojnë ndaj incidenteve bazuar në gjykim personal, për shkak të mungesës së një strukture të qartë raportimi. Disa pranian se nuk janë të njohur me protokollet ekzistuese të shkollës, ose janë të pasigurt për kur dhe si duhet të përfshijnë shërbimet psiko-sociale.

Mësuesit shprehën kërkesë të fortë për udhëzime më të qarta institucionale, duke përfshirë:

- Procedura standarde operacionale për identifikimin dhe raportimin e rasteve të dhunës me bazë gjinore dhe dhunës ndërmjet bashkëmoshatarëve;
- Trajnim për zbulimin e hershëm dhe ndërhyrjet e përshtatshme si për viktimat ashtu edhe për dhunuesit;
- Përfshirje më të madhe të stafit psiko-social në përpjekjet për parandalim dhe reagim;
- Qartësim të roleve dhe përgjegjësi të mësuesve, drejtuesve dhe stafit tjetër shkollor në trajtimin e këtyre rasteve.

Pjesëmarrësit theksuan gjithashtu nevojën për një qasje më proaktive dhe parandaluese, duke sugjeruar që shkollat të dalin përtej modelit reaktiv dhe të investojnë në sesione të rregullta ndërgjegjësimi, diskutime në klasë dhe përfshirjen e temave të parandalimit të dhunës në kulturën e gjerë shkollore.

3.4.5 Rrjetet Mbështetëse dhe Qasja Institucionale

Mësuesit njohin gjerësisht rolin qendror të shkollave në promovimin e barazisë gjinore dhe parandalimin e dhunës me bazë gjinore (GBV). Megjithatë, të dhënat tregojnë një hendek të rëndësishëm midis kësaj përgjegjësie dhe mbështetjes institucionale që u ofrohet edukatorëve, veçanërisht kur përballen me çështje të ndërlikuara ose të ndjeshme.

Gjetje kryesore nga pyetësi:

- 80% e të anketuarve identifikuan ambientin shkollor si hapësirë më e përshtatshme dhe më me ndikim për ndërhyrjet që lidhen me barazinë gjinore;
- Megjithatë, vetëm 12% raportuan se kanë bashkëpunuar me organizata të shoqërisë civile (OSHC) për temat që lidhen me gjininë ose parandalimin e dhunës;
- 68% e edukatorëve shprehën se ndihen të izoluar ose pa mbështetje të mjaftueshme kur trajtojnë çështje të pabarazisë gjinore ose dhunës tek nxënësit.

Ky pabarazim nxjerr në pah një boshllëk kritik: ndonëse shkollat shihen si platforma natyrore për ndërhyrje, mungesa e rrjeteve të forta mbështetëse dhe partneriteteve të qëndrueshme kufizon thellësinë dhe vazhdimësinë e këtyre përpjekjeve.

Në grupin e fokusit, mësuesit përshkruan barrën e të qenit të pritur të reagojnë ndaj sfidave që lidhen me gjininë pa akses në:

- Njohuri të specializuara ose ekspertizë të jashtme;
- Mbështetje ndërmjet kolegëve nga rrjete profesionale;
- Koordinim të qartë me OSHC-të lokale, shërbimet psiko-sociale apo strukturat bashkiake.

Disa mësues përmendën përfshirjen e tyre në seanca të vetme ndërgjegjësimi ose projekte pilot të drejtuara nga OSHC-të, por theksuan se këto nisma shpesh mungonin në vazhdimësi ose nuk integroheshin në programimin afatgjatë të shkollës. Si rezultat, edhe përpjekjet me synime të mira tentojnë të mbeten reaktive, të fragmentuara ose të varura nga financimet afatshkurtra, dhe jo të përfshira në praktikën institucionale.

Pjesëmarrësit kërkuar krijimin e mekanizmave formalë të bashkëpunimit, që do t'i mundësonin shkollave të:

- Vendosin marrëveshje bashkëpunimi të vazhdueshme (p.sh. Memorandume Mirëkuptimi) me OSHC-të lokale dhe ekspertë të barazisë gjinore;
- Sigurojnë angazhim të rregullt të stafit psiko-social në përpjekjet për parandalim dhe reagim;
- Krijojnë grupe pune ndërdisiplinore brenda shkollës, për të koordinuar reagimin ndaj GBV-së dhe për të promovuar barazinë gjinore si çështje ndërsektoriale.

3.4.6 Roli i Mësuesve në Edukimin për Barazi dhe Parandalimin e Dhunës

Mësuesit në Shkodër identifikohen fort me rolet e tyre si edukatorë, mentorë dhe ndikues të vlerave dhe sjelljeve të nxënësve. Ata e njohin se përgjegjësitë e tyre shkojnë përtej mësimdhënies akademike, për të përfshirë edhe formësimin e normave sociale dhe nxitjen e një kulture barazie, respekti dhe jodhunë.

Gjetje kryesore nga pyetësi:

- 88% e mësuesve e shohin veten si modele sjelljeje që ndikojnë në sjelljen e nxënësve brenda dhe jashtë klasës;
- 72% shprehën nevojë të qartë për mjete konkrete dhe materiale mësimore, për të adresuar temat e barazisë gjinore dhe dhunës me bazë gjinore në mënyrë të përshtatshme për moshën, angazhuese dhe pedagogjike të përshtatshme;

- 64% rekomanduan integrimin formal të temave të barazisë gjinore në kurrikulën e edukimit qytetar dhe në programet jashtëshkollore, si klubet e shkollës, forumet e nxënësve dhe fushatat e ndërgjegjësimit.

Këto gjetje pasqyrojnë një nivel të rëndësishëm vetëdijeje dhe gatishmërie nga ana e edukatorëve për të kontribuar në një edukim transformues nga pikëpamja gjinore. Mësuesit jo vetëm që janë të vetëdijshëm për ndikimin e tyre, por po kërkojnë mënyra për të rritur efektivitetin dhe vetëbesimin e tyre kur trajtojnë çështje sociale komplekse.

Gjatë grupit të fokusit, mësuesit theksuan se përpjekjet e izoluara individuale nuk janë të mjaftueshme për të krijuar ndryshime afatgjata. Shumë pjesëmarrës vunë në dukje se kur vetëm disa mësues marrin nisma, pa mbështetje institucionale ose bashkëpunim ndërmjet kolegëve, ndikimi është i kufizuar dhe shpesh i paqëndrueshëm.

Disa rekomandime kryesore që dolën nga diskutimi përfshijnë:

- Nevoja për një strategji koherente në nivel shkolle, që integron barazinë gjinore dhe parandalimin e dhunës me bazë gjinore në të gjitha nivelet e jetës shkollore – nga mësimdhënia dhe këshillimi i nxënësve, deri te zhvillimi i stafit dhe qeverisja e shkollës;
- Rëndësia e mekanizmave të të nxënësve ndërmjet kolegëve, si grupet reflektuese të mësuesve apo programet e mentorimit, për të mundësuar shkëmbim praktikash, sfidash dhe zgjidhjesh të përshtatura me kontekstin lokal;
- Kërkesa për modele trajnimit të mësues-ve-mësues, ku edukatorët me përvojë mund të udhëheqin kolegët e tyre dhe të ndërtojnë ekspertizë të brendshme brenda çdo shkolle.

Mësuesit theksuan se adresimi i barazisë gjinore nuk duhet të shihet si një “detyrë shtesë”, por si një komponent thelbësor i edukimit cilësor. Njohja institucionale e këtij roli, përmes politikave, zhvillimit profesional dhe alokimit të kohës, është thelbësore për të fuqizuar edukatorët që të shfrytëzojnë plotësisht potencialin e tyre transformues.

3.4.7 Konkluzione dhe Rekomandime

Konkluzione

Vlerësimi i mësuesve dhe stafit arsimor në Shkodër nxjerr në pah një komunitet profesionistësh të përkushtuar ndaj barazisë gjinore dhe mirëqenies së nxënësve, por ndikimi i tyre kufizohet nga pengesa sistemike. Këta edukatorë janë të gatshëm të veprojnë si agjentë ndryshimi, por kanë nevojë për harmonizim më të madh institucional,

burime të përshtatshme dhe bashkëpunim ndërsektorial, në mënyrë që ta përmbushin rolin e tyre në mënyrë efektive.

Konkluzionet kryesore përfshijnë:

- Mësuesit mbajnë vlera të forta në mbështetje të barazisë gjinore dhe e shohin veten si modele sjelljeje. Megjithatë, përpjekjet e tyre kufizohen nga mungesa e politikave institucionale, mjeteve pedagogjike dhe mekanizmave të strukturuar mbështetës;
- Stereotipet gjinore vazhdojnë të jenë të pranishme në mjediset shkollore, shpesh të përforcuara në mënyrë të pavetëdijshme përmes kurrikulave, teksteve shkollore ose dinamikave të përditshme ndërmjet bashkëmoshatarëve;
- Megjithëse shkollat janë të hapura ndaj bashkëpunimit të jashtëm, partneritetet me OSHC-të, shërbimet psiko-sociale dhe organizatat për barazi gjinore janë sporadike, të varura nga projekte ose nisma individuale, në vend që të jenë pjesë e praktikës së qëndrueshme institucionale.

Ky kërkim nënvizon nevojën për një kalim nga përpjekjet e fragmentuara dhe individuale drejt një qasjeje të sistematizuar në nivel shkolle, të mbështetur nga politika të qarta, zhvillim profesional dhe partneritete të koordinuara.

Rekomandime

1. Zbatimi i programeve të vazhdueshme të zhvillimit profesional për mësuesit dhe stafin shkollor mbi:
 - Barazinë gjinore dhe pedagogjinë gjithëpërfshirëse;
 - Mësimdhënien socio-emocionale dhe mirëqenien e nxënësve;
 - Identifikimin e hershëm dhe parandalimin e dhunës me bazë gjinore dhe dhunës ndërmjet bashkëmoshatarëve.
2. Hartimi dhe shpërndarja e materialeve mësimore të përputhura me kurrikulën, që promovojnë barazinë gjinore dhe marrëdhëniet e respektueshme, të përshtatura sipas moshës dhe nivelit të të nxënësve, të aplikueshme në lëndë të ndryshme.
3. Krijimi i mekanizmave formalë dhe të qëndrueshëm të bashkëpunimit midis shkollave dhe aktorëve lokalë, si:
 - Organizatat e shoqërisë civile që punojnë në fushën e të drejtave të grave dhe të rinjve;
 - Shërbimet psiko-sociale;

- Zyrat vendore të arsimit dhe strukturat për mbrojtjen e fëmijëve.
4. Hartimi i një udhëzuesi praktik për mësuesit, me hapa të qartë dhe të ndjeshëm ndaj kontekstit, mbi:
- Identifikimin dhe reagimin ndaj rasteve të dhunës me bazë gjinore dhe ngacmimit;
 - Bashkëpunimin me psikologët e shkollës dhe shërbimet e jashtme;
 - Integrimin e praktikave me ndjeshmëri gjinore në rutinat e përditshme të klasës.
5. Promovimi i shkollës si një hapësirë e sigurt dhe gjithëpërfshirëse, duke integruar barazinë gjinore në:
- Planet e zhvillimit të shkollës dhe kodet e sjelljes;
 - Programet jashtëshkollore dhe të edukimit qytetar;
 - Kulturën e brendshme të stafit dhe strukturat e të nxënësve ndërmjet kolegëve.

3.5 TË RINJTË

Ky seksion paraqet gjetjet nga adoleshentët dhe të rinjtë që morën pjesë në një vlerësim të kombinuar sasior dhe cilësor, i ndërtuar për të eksploruar pikëpamjet, përvojat dhe rolet e tyre në avancimin e barazisë gjinore dhe adresimin e dhunës me bazë gjinore (GBV). Qëllimi i kërkimit ishte të kapte perceptimet e të rinjve mbi mjediset e tyre edukative dhe shoqërore, si dhe të vlerësonte në çfarë mase ata ndihen të fuqizuar për të nxitur ndryshime.

Përmes një pyetësoi të synuar dhe një grupi fokusi, studimi shqyrtoi jo vetëm ndërgjegjësimin dhe qëndrimet, por edhe përvojat personale me dhunën, nivelet e pjesëmarrjes qytetare dhe përpjekjet avokuese të drejtuara nga të rinjtë. Këto njohuri janë thelbësore për të udhëhequr zhvillimin e ndërhyrjeve që janë të përshtatshme, me në qendër të rinjtë, dhe që mund të nxisin një kulturë përfshirjeje, barazie dhe sigurie.

Të dhënat e analizuara:

- Pyetësor online – 16 përgjigje
- Grup fokusi – 6 pjesëmarrës (22.04.2025, ora 10:00–11:45, Shkodër, shkolla 9-vjeçare “Skënderbej”)

3.5.1 Demografia

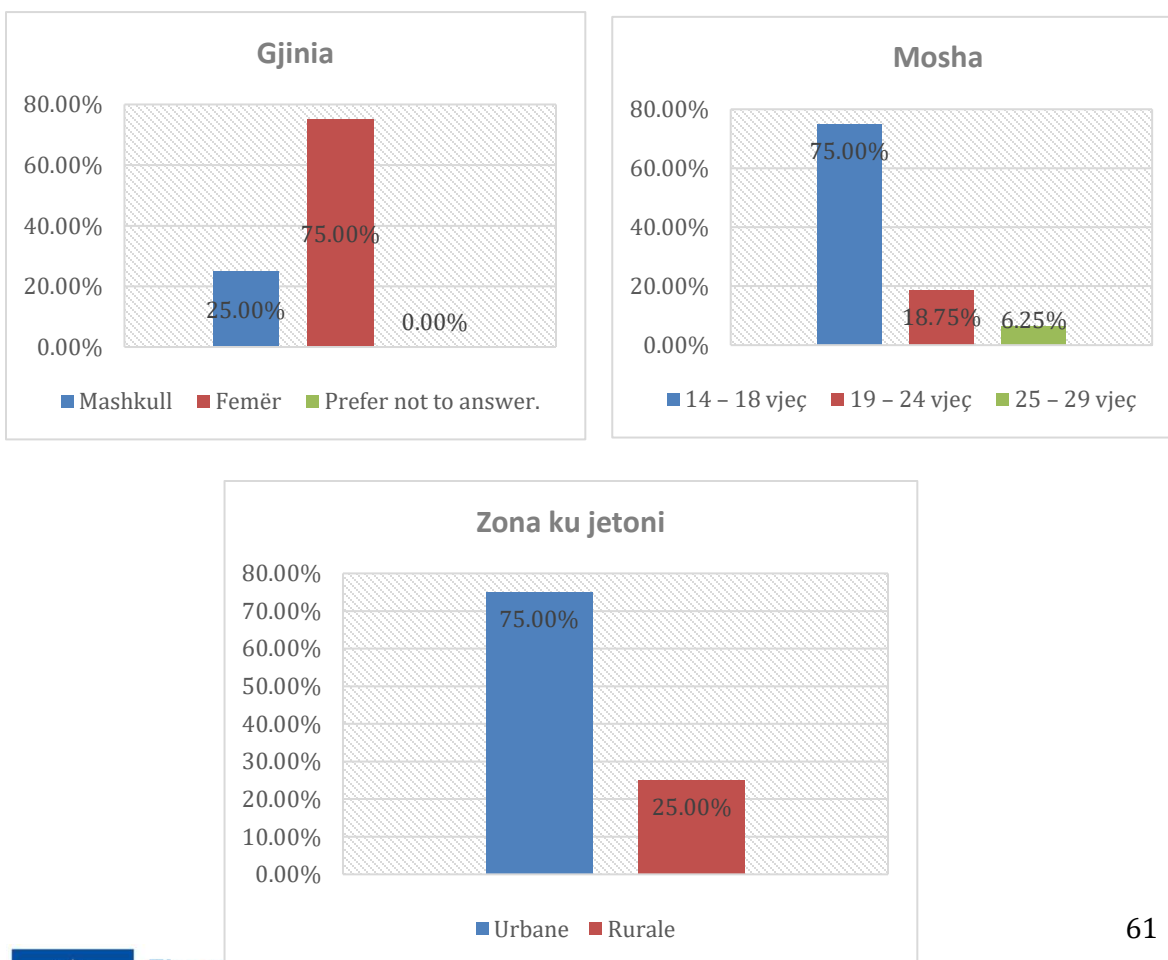
Profili demografik i të rinjve pjesëmarrës në këtë studim tregon një angazhim të fortë të vajzave adoleshente në mjedise urbane, me përfaqësim të kufizuar nga të rinjtë më të rritur dhe nga zonat rurale. Kjo shpërndarje evidenton si pikat e forta ekzistuese në arritjen e të rinjve, ashtu edhe boshllëqe kritike që duhet të adresohen për të siguruar përfshirje më gjithëpërfshirëse në ndërhyrjet e ardhshme.

Përmbledhje demografike kryesore:

- Gjinia:
75% e të anketuarve u identifikuan si femra dhe 25% si meshkuj. Asnjë pjesëmarrës nuk zgjodhi opsionin “preferoj të mos përgjigjem”. Dominimi i vajzave mund të tregojë një interes më të madh, ndërgjegjësim ose rehati në diskutimin e çështjeve që lidhen me gjininë, veçanërisht për barazinë dhe dhunën, duke sugjeruar se vajzat janë më të gatshme të ndajnë përvojat e tyre në platforma të tilla.

- **Mosha:**
Grupi moshor 14–18 vjeç përbënte 75% të pjesëmarrësve, duke treguar një nivel të lartë angazhimi midis nxënësve të shkollave të mesme. Në krahasim, vetëm 19% ishin të moshës 19–24 vjeç dhe 6% të moshës 25–29 vjeç, duke treguar një rënie të ndjeshme të pjesëmarrjes tek të rinjtë më të rritur. Ky model mund të pasqyrojë ndryshime në akses, interes ose disponueshmëri, me nxënësit më të vegjël që janë më të ekspozuar ndaj nismave të shkollës dhe programeve të udhëhequra nga bashkëmoshatarët.
- **Vendbanimi:**
Një shumicë e konsiderueshme, 75% e pjesëmarrësve, jetojnë në zona urbane, ndërsa vetëm 25% në zona rurale. Të rinjtë urbanë ka gjasa të përfitojnë nga akses më i mirë në internet, aktivitete sociale, klube rinore dhe fushata ndërgjegjësimi të drejtuara nga shkolla. Në kontrast, pjesëmarrja më e ulët nga zonat rurale mund t'i atribuohet izolimit gjeografik, përjashtimit digjital apo mungesës së mundësive institucionale për edukim qytetar dhe gjinor.

Ky përshkrim demografik tregon se vajzat adoleshente në shkollat urbane janë veçanërisht të përgjegjshme ndaj nismave për barazi gjinore dhe të gatshme për t'u përfshirë në dialog dhe vetë-reflektim. Megjithatë, gjetjet nënvizojnë gjithashtu nevojën për strategji më gjithëpërfshirëse të arritjes, veçanërisht për të mobilizuar të rinjtë më të rritur dhe ata që jetojnë në zonat rurale, të cilët shpesh janë në rrezik më të lartë për marginalizim dhe më pak të përfshirë në programet ekzistuese të ndërgjegjësimit dhe parandalimit.

3.5.2 Pjesëmarrja e të Rinjve

Të dhënat tregojnë një nivel domethënës të angazhimit qytetar dhe shoqëror mes të rinjve në Shkodër, në lidhje me barazinë gjinore dhe të drejtat e njeriut. Një shumicë e madhe e pjesëmarrësve kanë qenë tashmë të përfshirë në aktivitete ndërgjegjëse, diskutime apo projekte shkollore, duke treguar se të rinjtë jo vetëm janë të vetëdijshëm për çështjet gjinore, por edhe të gatshëm për të ndërmarrë veprime konkrete.

Gjetje kyçe përfshijnë:

- 70% e të anketuarve raportuan se kishin marrë pjesë në nisma në shkollë ose universitet që trajtonin temën e barazisë gjinore. Këto përfshinin:
 - Fushata ndërgjegjëse;
 - Debatet në klasë;
 - Klube të të drejtave të njeriut ose aktivitete të lidhura me 16 Ditët e Aktivizmit;
 - Aktivitete të drejtuara nga OSHC-të ose fasilitues të jashtëm.

Pjesëmarrja e tillë sugjeron se shkollat dhe hapësirat edukative po funksionojnë si pika të rëndësishme hyrëse për angazhimin e të rinjve në ndryshimin shoqëror. Përtej përfshirjes së tyre aktuale, pjesëmarrësit shprehën gjithashtu një dëshirë të fortë për forma më të thelluara dhe të qëndrueshme angazhimi.

Të rinjtë po kërkojnë gjithnjë e më shumë:

- Mundësi për të bashkëhartuar programe dhe ndërhyrje;
- Role aktive në formësimin e politikave të shkollës mbi barazinë dhe sigurinë;
- Role udhëheqëse midis bashkëmoshatarëve, si mentorim, drejtim fushatash ndërgjegjëse ose fasilitim i punëtorive të drejtuara nga nxënësit.

Grupi i fokusit e theksoi më tej se të rinjtë nuk duan të mbeten thjesht marrës pasivë informacioni. Përkundrazi, ata duan të njihen si bashkë-krijues të mjediseve gjithëpërfshirëse, të aftë për të mobilizuar bashkëmoshatarët e tyre, sfiduar normat e dëmshme dhe mbajtur institucionet përgjegjëse.

3.5.3 Barazia Gjinore

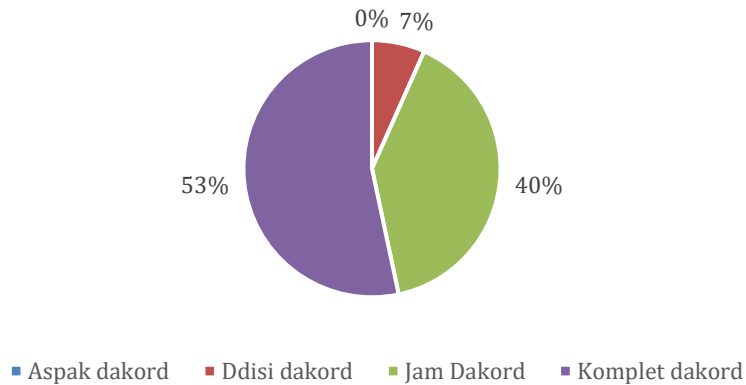
Gjetjet tregojnë se pjesëmarrësit e rinj kanë një ndërgjegjësim teorik të fortë për barazinë gjinore, por pak mundësi për ta vënë këtë kuptim në praktikë. Ndërsa shumica e të anketuarve e njohin vlerën e barazisë në parim, ata ndihen të kufizuar nga normat shoqërore të rrënjësura thellë dhe mungesa e strukturave mbështetëse që mundësojnë veprimin.

Të dhëna kyçe nga pyetësi:

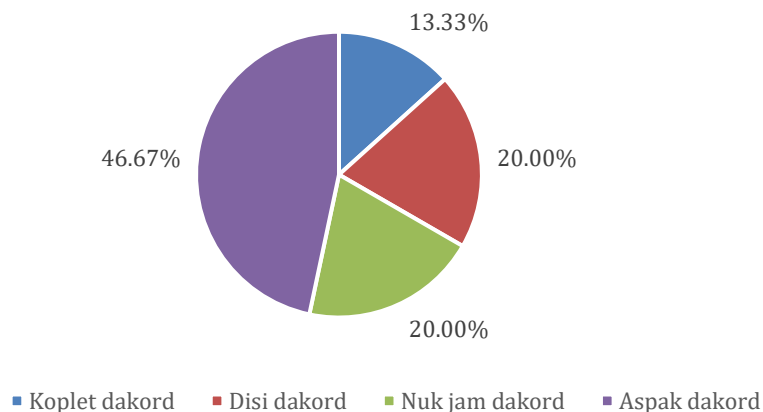
- Më shumë se 90% e të rinjve deklaruan se e kuptojnë rëndësinë e barazisë gjinore si në kontekste arsimore, ashtu edhe në ato shoqërore;
- Megjithatë, vetëm 13.3% ndihen se kanë mundësi të mjaftueshme për të marrë pjesë në vendimmarrje dhe për të kontribuar aktivisht në krijimin e një mjedisi më të barabartë dhe gjithëpërfshirës.

Ju lutemi tregoni nivelin tuaj të dakordësisë me deklaratën e mëposhtme:
 "Gratë dhe burrat duhet të kenë të drejta dhe mundësi të barabarta në të gjitha aspektet e jetës."

A jeni dakord me deklaratën: "Burrat duhet të jenë ofruesit kryesorë financiarë për familjen, ndërsa gratë duhet të kujdesen për shtëpinë dhe fëmijët"?

Ky hendek midis ndërgjegjësimit dhe fuqizimit nënvizon barrierat që kufizojnë agjencinë e të rinjve, edhe tek ata që janë të motivuar dhe të informuar.

Gjatë diskutimit në grupin e fokusit, pjesëmarrësit përshkruan përvoja reale të pabarazisë gjinore, duke përmendur shembuj të tillë si:

- Pritshmëri të pabarabarta ndaj djemve dhe vajzave si në shkollë ashtu edhe në familje (p.sh., detyra shtëpiake, role drejtimi, mbikëqyrja e sjelljes);

- Presioni shoqëror për t'iu përshtatur normave tradicionale gjinore, që kufizon lirinë e vajzave dhe shprehjen emocionale të djemve;
- Mungesë e ndjeshme e hapësirave të sigurta dhe gjithëpërfshirëse, ku të rinjtë mund të diskutojnë çështje që lidhen me gjininë pa frikë nga paragjykimi ose përjashtimi.

Veçanërisht, 65% e të anketuarve theksuan se barazia gjinore nuk është vetëm një çështje arsimore, por duhet adresuar edhe në nivel shoqëror dhe kulturor. Pjesëmarrësit bënë thirrje për një ndryshim të gjerë shoqëror, që të sfidojë rolet e vjetra gjinore, mënyrën si portretizohen gjinitë në media dhe pritshmëritë komunitare që vazhdojnë të riprodhojnë pabarazinë.

Në këtë kontekst, shkollat shihen jo vetëm si vende të të nxëniet, por edhe si institucione kyçe në modelimin dhe promovimin e barazisë. Megjithatë, të rinjtë raportuan se përpjekjet aktuale shpesh mungojnë në thellësi, vazhdimësi dhe aftësi për të sfiduar shkaqet strukturore të pabarazisë.

3.5.4 Dhuna me Bazë Gjinore

Gjetjet e kërkimit zbulojnë nivela shqetësuese të ekspozimit të të rinjve ndaj dhunës me bazë gjinore (GBV) në rajonin e Shkodrës, duke theksuar nevojën urgjente për parandalim të synuar, edukim dhe sisteme mbështetëse. Pjesëmarrësit raportuan përjetimin e formave të ndryshme të abuzimit emocional, fizik dhe digjital, si në shkollë ashtu edhe në mjedise online.

Statistika kryesore nga pyetësi:

- 40% e të rinjve raportuan se janë ekspozuar ndaj dhunës psikologjike ose emocionale, si p.sh.:
 - batuta seksiste,
 - përjashtim shoqëror,
 - sulme verbale;
- 30% kanë përjetuar dhunë fizike, shpesh të lidhur me dinamika pushteti dhe diskriminim gjinor;
- 25% janë përballur me ngacmime ose abuzime verbale në rrjetet sociale, duke treguar ndikimin në rritje të dhunës kibernetike te adoleshentët.

Këto shifra pasqyrojnë një kulturë të përhapur dhe të normalizuar të dëmtimit gjinor, që shumë të rinj e përjetojnë shpesh pa pasur qasje të qarta për të kërkuar ndihmë.

Diskutimi në grupin e fokusit ofroi kontekst më të thellë, duke treguar se kjo dhunë shpesh trivializohet ose maskohet si humor. Kjo qasje krijon një mjedis shoqëror ku:

- Viktimat ndihen të detyruara të heshtin, për të shmangur etiketimin si “të ekzagjeruar”;
- Spektatorët i minimizojnë sjelljet abuzuese, duke i cilësuar si “shaka të padëmshme”;
- Reagimet institucionale mbeten reaktive, më shumë se parandaluese.

Vajzat, në veçanti, përshkruan përvoja me ngacmime online, përfshirë:

- mesazhe të padëshiruara;
- abuzim përmes imazheve;
- kërcënime për shantazh.

Edhe pse e njohin dëmin, pjesëmarrësit shprehën:

- mungesë qartësie mbi mënyrat për të kërkuar ndihmë, si dhe
- besim të ulët tek reagimi i institucioneve.

Gjithashtu, të rinjtë identifikuan disa barriera për raportim, përfshirë:

- Frikën nga stigmatizimi ose fajësimi i viktimës, sidomos brenda grupeve të bashkëmoshatarëve apo komuniteteve të ngushta;
- Mungesën e besimit tek autoritetet shkollore ose hezitimin për të përfshirë prindërit;
- Mungesën e mekanizmave miqësorë për të rinjtë, që sigurojnë konfidencialitet dhe qasje të sigurt – si në mjedise fizike, ashtu edhe online.

4. ANALIZA NARRATIVE E PYETËSORIT GJYSMË TË STRUKTURUAR PËR PRINDËRIT

Si pjesë e vlerësimit më të gjerë në kuadër të projektit AGREE – Veprim për të Drejtat e Vajzave për Barazi dhe Fuqizim, u zhvillua një pyetësor gjysmë i strukturuar përmes intervistave fizike me tre kujdestarë ligjorë të fëmijëve. Pjesëmarrësit përfshinë një nënë biologjike, një gjyshe dhe një prind birësues. Kjo qasje u zgjodh me qëllim për të siguruar përfshirjen e kujdestarëve vulnerabël dhe të përjashtuar nga teknologjia, duke ruajtur kështu barazinë dhe gjithëpërfshirjen e procesit kërkimor. Instrumenti eksploro disa dimensione, përfshirë informacionin demografik, qëndrimet ndaj barazisë gjinore, praktikat e komunikimit prind-fëmijë dhe perceptimet në lidhje me dhunën me bazë gjinore (GBV).

4.1 Marrëdhënia Prind-Fëmijë

Analiza e pyetësorit gjysmë të strukturuar, e realizuar me tre pjesëmarrës që përfaqësojnë role të ndryshme kujdestarie, një nënë biologjike, një gjyshe dhe një prind birësues, ofron një perspektivë shumëdimensionale mbi strukturat e kujdestarisë dhe ndikimet ndërbreznore në socializimin gjinor. Kjo larmi e pjesëmarrësve përmirëson kuptimin mbi mënyrën se si normat gjinore interpretohen dhe transmetohen në kontekste të ndryshme familjare.

Çdo rol kujdestarie është i lidhur me pritshmëri kulturore dhe përgjegjësi emocionale specifike. Nëna biologjike pasqyroj një rol të drejtpërdrejtë dhe aktiv në formësimin e rutinave të përditshme dhe vlerave; gjyshja solli njohuri nga një këndvështrim brezash, shpesh të mbështetura në traditë; ndërsa prindi birësues vuri në dukje shqetësime specifike për cenueshmërinë e fëmijëve në ambiente alternative kujdestarie.

Pavarësisht këtyre ndryshimeve, përgjigjet zbuluan një angazhim të vazhdueshëm për të siguruar mirëqenien e fëmijëve, veçanërisht në lidhje me mbështetjen emocionale dhe mbrojtjen nga dëmtimi. Megjithatë, natyra e mbështetjes dhe strategjitë e përdorura për të adresuar normat gjinore dhe rreziqet, veçanërisht në lidhje me dhunën me bazë gjinore, ndryshonin sipas përvojës personale të kujdestarit, nivelit të vetëdijes dhe aksesit në burime. Këto dallime theksojnë rëndësinë e ndërhyrjeve të ndjeshme ndaj kontekstit që marrin parasysh heterogjenitetin e roleve familjare si në hartimin e programeve ashtu edhe në ofrimin e shërbimeve.

4.2 Qëndrimet Ndaj Barazisë Gjinore

Të dhënat nga intervistat gjysmë të strukturuar zbulojnë qëndrime përgjithësisht të favorshme ndaj barazisë gjinore nga kujdestarët pjesëmarrës, edhe pse dallime në interpretim dhe zbatim ishin të dukshme.

Të gjithë të anketuarit shprehën mbështetje për mundësi të barabarta për vajzat dhe djemtë, veçanërisht në fushën e edukimit dhe zhvillimit personal. Ky pozicion i përbashkët sugjeron që barazia gjinore po njihet gjithnjë e më shumë si një pritshmëri normative brenda jetës familjare, edhe në mesin e kujdestarëve me prejardhje të ndryshme sociale dhe breznore.

Megjithatë, kur u pyetën për rolet tradicionale gjinore, përgjigjet ishin të ndryshme. Ndërsa disa pjesëmarrës sfiduan qartësisht pritshmëritë stereotipe, si caktimi i detyrave shtëpiake sipas gjinisë, të tjerë pasqyruan ambivalencë ose përputhje të pjesshme me normat tradicionale. Këto pikëpamje të përziera ilustrojnë bashkëjetesën e bindjeve progresive dhe konservatore brenda sistemeve familjare dhe tregojnë për një proces të ndërlikuar tranzicioni që formësohet nga faktorë brezash, kulturorë dhe socio-ekonomikë.

Inkurajues është fakti që shumica e kujdestarëve raportuan se ata mbështesin aktivisht fëmijët e tyre për të vënë në dyshim dhe për të rezistuar ndaj stereotipave gjinore. Kjo pasqyron jo vetëm ndërgjegjësim por edhe një nivel të caktuar të prindërimit të qëllimshëm që synon të nxisë mendimin kritik dhe vlerat e barazisë tek fëmijët. Fakti që kjo praktikë është e pranishme në role të ndryshme kujdestarie (nënë, gjyshe, prind birësues) është një tregues i rëndësishëm i zhvendosjeve të vlerave ndërbreznore drejt barazisë gjinore brenda kontekstit familjar.

4.3 Komunikimi me Fëmijët për Barazinë Gjinore

Të tre kujdestarët e intervistuar raportuan se janë të përfshirë në biseda me fëmijët e tyre për barazinë gjinore dhe dhunën me bazë gjinore (GBV). Megjithatë, natyra dhe cilësia e këtyre diskutimeve ndryshonte në thellësi, frekuencë dhe vetëbesim për të trajtuar tema të ndjeshme.

Prindi birësues tregoi shqetësim të shtuar në lidhje me mundësinë e ekspozimit ndaj GBV, duke theksuar një perceptim se fëmijët në skema alternative kujdestarie mund të jenë më të cenueshëm ndaj rrezikut dhe për këtë arsye kërkojnë komunikim më proaktiv dhe mbrojtës. Ky vëzhgim është në përputhje me të dhënat më të gjera që tregojnë se

fëmijët pa kujdes prindëror biologjik përballen më shpesh me stresorë shoqërorë dhe emocionalë, përfshirë dhunën.

Ndërkohë që qëllimi për të edukuar dhe mbrojtur ishte i dukshëm tek të gjithë pjesëmarrësit, gjetjet gjithashtu nxjerrin në pah boshllëqe të rëndësishme në dije dhe mjete. Shumica e kujdestarëve shprehën pasiguri se si të trajtojnë tema komplekse dhe të ndjeshme për moshën, si pëlqimi, kufijtë personalë, diskriminimi dhe dhuna kibernetike. Këto kufizime sugjerojnë se prindërit dhe kujdestarët, megjithëse të motivuar, nuk janë të pajisur në mënyrë adekuate me gjuhën, strategjitë apo burimet e nevojshme për të udhëhequr fëmijët përmes bisedave të nuancuara mbi përvojat gjinore dhe të drejtat.

Kjo nënvizon nevojën për mbështetje të strukturuar, përfshirë trajnime dhe materiale edukative, për të forcuar aftësinë e kujdestarëve për të nxitur dialog kuptimplotë dhe të përshtatshëm për moshën mbi barazinë gjinore dhe parandalimin e dhunës brenda shtëpisë.

4.4 Ndërgjegjësimi dhe Reagimi ndaj Dhunës me Bazë Gjinore dhe Dhunës Ndërmjet Bashkëmoshatarëve

Intervistat zbuluan variabilitet të konsiderueshëm në ndërgjegjësimin e kujdestarëve dhe aftësinë e tyre për të njohur dhe reaguar ndaj dhunës me bazë gjinore (GBV) dhe dëmtimeve të lidhura me bashkëmoshatarët. Ndërsa disa pjesëmarrës shfaqën një nivel të caktuar njohjeje të shenjave paralajmëruese të sjelljes, si tërheqja emocionale, ankthi ose ndryshimet në sjelljen sociale, të tjerë shprehën pasiguri për të dalluar midis vështirësive tipike të adoleshencës dhe treguesve të abuzimit apo dhunës.

Kjo ndryshueshmëri nxjerr në pah një boshllëk kritik në përgatitjen prindërore, veçanërisht në mesin e atyre që nuk janë të trajnuar në mënyrë formale ose që nuk kanë akses në burime për mbrojtjen e fëmijëve dhe parandalimin e GBV. Një temë e përbashkët në të gjitha intervistat ishte nevoja për mbështetje të synuar që do t'i ndihmonte prindërit të kuptonin më mirë si format e hapura ashtu edhe ato të fshehura të dhunës, përfshirë abuzimin emocional, bullizmin kibernetik dhe përjashtimin social.

Gjatë reflektimit mbi incidente të mëparshme, kujdestarët përshkruan një sërë strategjish reagimi. Këto përfshinin:

- Raportimin e shqetësimeve në shkolla ose autoritete përkatëse;
- Kërkimin e ndihmës nga psikologë ose punonjës socialë;

- Në disa raste, heqjen dorë nga veprimi për shkak të frikës nga stigma sociale, mungesës së njohurive procedurale ose perceptimit për mungesë efektshmërie institucionale.

Këto gjetje theksojnë rëndësinë e besimit institucional dhe disponueshmërinë e mekanizmave të raportimit të qartë dhe të aksesueshëm. Vendimi për të vepruar, ose jo, shpesh ishte i diktuar më shumë nga besimi i kujdestarit tek institucionet dhe perceptimi i tyre për kompetencën personale për të ndërhyrë, sesa nga ashpërsia e incidentit.

Në fund të fundit, të dhënat tregojnë për një nevojë urgjente për udhëzime të strukturuar, trajnime me bazë komunitare dhe shërbime mbështetëse të integruara për familjet, me qëllim forcimin e identifikimit të hershëm dhe reagimit ndaj dhunës që prek fëmijët.

4.5 Mbështetja Institucionale dhe Roli i Shkollës

Kujdestarët identifikuan në mënyrë të qëndrueshme shkollat si aktorë qendrorë në promovimin e barazisë gjinore dhe parandalimin e dhunës me bazë gjinore (GBV). Në të gjitha intervistat, shkollat u panë si mjedise edukative dhe mbrojtëse me përgjegjësi për të pajisur fëmijët me njohuri themelore për marrëdhëniet e respektueshme, pëlqimin dhe barazinë.

Megjithatë, ndërsa kjo pritshmëri u artikulua qartë, kujdestarët gjithashtu vunë në dukje kufizimet e ndërhyrjeve aktuale me bazë shkollore. Të anketuarit theksuan se institucionet edukative shpeshherë mungojnë në kurrikula të strukturuar ose personel të trajnuar për të adresuar në mënyrë adekuate GBV dhe çështje të lidhura me gjininë. Si rezultat, diskutimet mbi barazinë gjinore janë ose sipërfaqësore, të kufizuara në aktivitete jashtëshkollore të izoluar, ose tërësisht të munguar në programet shkollore.

Për më tepër, prindërit shprehën nevojën që shkollat të shtrijnë mbështetjen përtej nxënësve, duke përfshirë edhe familjet në përpjekjet për ngritje të vetëdijes dhe ndërtim kapacitetesh. Sugjerimet përfshinë organizimin e punëtorive të përbashkëta, shpërndarjen e materialeve informuese dhe integrimin e prindërve në nisma parandaluese me bazë shkollore.

Gjetjet tregojnë se, edhe pse shkollat gëzojnë një nivel të lartë besimi dhe shihen si partnerë thelbësorë, ekziston një nevojë kritike për të forcuar kapacitetin institucional, qasjet pedagogjike dhe bashkëpunimin shkollë–familje për të përmbushur potencialin e tyre si platforma efektive për edukimin mbi barazinë gjinore dhe parandalimin e dhunës.

4.6 Mbështetja Prindërore për Fëmijët

Të dhënat tregojnë një angazhim të përbashkët midis kujdestarëve për të promovuar praktika prindërore emocionalisht mbështetëse dhe të ndjeshme ndaj gjinisë. Të gjithë pjesëmarrësit e intervistuar deklaruan se inkurajojnë fëmijët e tyre, pa dallim gjinie, të shprehin ndjenjat e tyre hapur. Kjo qasje pasqyron një kuptim të rëndësishë së të shprehurit emocional dhe rolit të tij në zhvillimin e aftësive psikosociale të ekuilibruara dhe reziliencës të fëmijët.

Pavarësisht këtyre qëllimeve pozitive, prindërit identifikuan gjithashtu disa sfida strukturore dhe kulturore që kufizojnë aftësinë e tyre për të ofruar mbështetje adekuate, veçanërisht në situata që përfshijnë dhunën me bazë gjinore ose diskriminimin. Pengesat kryesore përfshinin:

- Normat shoqërore ekzistuese që dekurajojnë ndjeshmërinë emocionale, veçanërisht tek djemtë;
- Akses të kufizuar në materiale edukative ose udhëzime profesionale për të trajtuar biseda të ndjeshme;
- Mungesë të përgjithshme integrimi mes shkollave, familjeve dhe shërbimeve mbështetëse, që i lë prindërit të ndihen të izoluar në përballjen me sfida komplekse të lidhura me gjininë.

Gjetjet sugjerojnë se, megjithëse qëndrimet prindërore janë gjithnjë e më shumë të përputhura me parimet e barazisë gjinore dhe kujdesit të orientuar drejt fëmijës, boshllëqet sistematike në dije, burimet komunitare dhe bashkëpunimin institucional dëmtojnë efektivitetin e tyre në praktikë. Adresimi i këtyre boshllëqeve përmes mekanizmave të strukturuar të mbështetjes dhe edukimit gjithëpërfshirës është thelbësor për fuqizimin e prindërve si agjentë aktivë në promovimin e barazisë dhe parandalimin e dhunës.

4.7 Përfundime

Gjetjet nga intervistat gjysmë të strukturuar me prindër dhe kujdestarë theksojnë një angazhim të sinqertë dhe në rritje për barazinë gjinore dhe parandalimin e dhunës me bazë gjinore (GBV) brenda kontekstit familjar. Kujdestarët treguan një dëshirë të fortë për të mbështetur fëmijët e tyre emocionalisht, për të sfiduar stereotipet dhe për të marrë pjesë në komunikim kuptimplotë rreth temave të ndjeshme. Megjithatë, ky angazhim kufizohet nga mungesa e aksesit në burime të strukturuar, normat kulturore dhe mangësitë institucionale.

Përfundime të rëndësishme përfshijnë:

- Qëndrimet progresive ndaj shprehjes emocionale dhe barazisë gjinore janë të pranishme, por shpesh dëmtohen nga pritshmëritë shoqërore dhe mungesa e njohurive mbi mënyrat efektive për të adresuar GBV;
- Prindërit shpesh mbështeten në përpjekje individuale në mungesë të kuadrit institucional, për shkak të mungesës së udhëzimeve, trajnimeve formale dhe mekanizmave të bashkëpunimit me shkollat dhe organizatat komunitare;
- Shkollat shihen si thelbësore për adresimin e çështjeve gjinore, por prindërit i perceptojnë ato si të papërgatitura ose të përfshira në mënyrë të pasistemuar, veçanërisht për sa i përket mbështetjes së familjeve;
- Kujdestarët, veçanërisht ata nga sfondi i kujdesit alternativ, shprehin shqetësim të shtuar për cenueshmërinë ndaj dhunës, por shpesh mungon vetëbesimi në identifikimin e shenjave apo reagimin në mënyrë adekuate.

Rekomandime

Për të forcuar kapacitetin e prindërve dhe kujdestarëve për të mbështetur fëmijët e tyre në çështjet e barazisë gjinore dhe parandalimit të dhunës me bazë gjinore, rekomandohen ndërhyrjet e mëposhtme:

1. Të zhvillohen programe trajnimi të strukturuar për prindërit me fokus në barazinë gjinore, ndërgjegjësimin për GBV dhe komunikimin e respektueshëm, të realizuara në bashkëpunim me shkollat dhe organizatat e shoqërisë civile;
2. Të krijohen dhe shpërndahen materiale edukative të përshtatshme për moshat (si udhëzues, paketa mjetesh, materiale vizuale) për të mbështetur dialogun mes prindërve dhe fëmijëve mbi tema si pëlqimi, siguria në internet dhe shprehja emocionale;
3. Të themelohen grupe mbështetjeje për prindër në nivel komunitar, që nxisin të nxënëit midis kolegëve, mbështetjen e ndërsjellë dhe shkëmbimin e strategjive për përballjen me sfidat e lidhura me gjininë;
4. Të përforcohet bashkëpunimi mes shkollave dhe familjeve përmes organizimit të sesioneve të përbashkëta, punëtorive dhe mekanizmave referimi që përfshijnë psikologë shkollorë, edukatorë dhe prindër si bashkëveprues në parandalim;

5. Të rritet besimi institucional përmes përmirësimit të dukshmërisë, reagimit dhe aksesueshmërisë së shërbimeve mbështetëse, përfshirë rrugët e raportimit në shkollë, këshillimin familjar dhe profesionistët e mbrojtjes së fëmijëve.

Duke adresuar si boshllëqet që lidhen me qëndrimet, ashtu edhe ato strukturore të identifikuar në këtë kërkim, këto masa mund të kontribuojnë në një përpjekje më të koordinuar dhe efektive për të parandaluar dhunën dhe për të promovuar një mjedis të barabartë për të gjithë fëmijët dhe adoleshentët.

5. ANALIZA NARRATIVE E PYETËSORIT GJYSMË-TË STRUKTURUAR ME TË RINJ QË NUK KISHIN AKSES NË PLOTËSIMIN ONLINE

Ky seksion paraqet gjetjet narrative të nxjerra nga tre intervista të thelluara, gjysmë-të strukturuara me të rinj që nuk ishin në gjendje të merrnin pjesë në komponentin online të kërkimit për shkak të aksesit të kufizuar në internet. Megjithëse kampioni është i vogël, këto njohuri cilësore ofrojnë perspektiva të vlefshme mbi përvojat e të rinjve në lidhje me pjesëmarrjen në vendimmarrje, barazinë gjinore dhe dhunën me bazë gjinore (GBV), tema qendrore të projektit AGREE – Veprim për të Drejtat e Vajzave për Barazi dhe Fuqizim.

5.1. Pjesëmarrja dhe Ndikimi në Vendimmarrje

Të anketuarit përshkruan ndikimin e tyre në proceset e vendimmarrjes si të kufizuar. Një pjesëmarrës sugjeroi se zëri i të rinjve mund të ndikojë herë pas here në vendime në nivel komuniteti, veçanërisht kur të rinjtë janë të organizuar, të mbështetur nga shkollat ose institucionet lokale, apo përfaqësohen në rrjete bashkëmoshatarësh. Megjithatë, këto mundësi u perceptuan si të herëpashershme dhe të varura nga angazhimi individual dhe jo nga rrugë të institucionalizuara.

Pjesëmarrësit shprehën pikëpamje të ndryshme mbi ekzistencën dhe aksesueshmërinë e hapësirave të pjesëmarrjes. Njëri ndiente se ekzistojnë platforma, si këshillat shkollore apo forumet rinore, ndonëse jo të gjithë të rinjtë janë në dijeni të tyre apo inkurajohen të bashkohen. Të anketuarit e tjerë ishin më skeptikë, duke vënë në dukje se informacioni është shpesh i paaksesueshëm dhe se pjesëmarrja kërkon njohuri të mëparshme, vetëbesim ose lidhje sociale që shumë të rinj, veçanërisht në komunitetet rurale ose të pazhvilluara, nuk i kanë.

Një shqetësim i përbashkët ishte mungesa e hapësirës për mendim kritik dhe debat në sistemin formal arsimor. Të tre pjesëmarrësit theksuan se shkollat vënë theksin në disiplinë, memorizim dhe përputhshmëri, në vend të të nxënësve pjesëmarrës dhe reflektues. Si rezultat, nxënësit shpesh nuk janë të pajisur ose të inkurajuar të shprehin mendime ose të angazhohen në diskurs qytetar.

Një pjesëmarrës raportoi përfshirje në një nismë lokale rinore dhe e përshkroi atë si një përvojë pozitive që rriti ndjenjën e tij të agjencisë. Në kontrast, pjesëmarrësit e tjerë nuk kishin përvojë në aktivizëm ose angazhim vullnetar dhe shprehën një ndjenjë shkëputjeje, duke ia atribuar mungesës së mundësive dhe vetëbesimit.

5.2. Perceptimet mbi Barazinë Gjinore

Të tre të intervistuarit shprehën mbështetje për barazinë gjinore dhe pohuan rëndësinë e mundësive të barabarta në arsim, punësim dhe lidhshëm. Ata artikuluan vetëdije për hendekun mes barazisë formale dhe realiteteve shoqërore, ku pritshmëritë kulturore vazhdojnë të ndikojnë rolet dhe sjelljet.

Të anketuarit identifikuan disa pengesa të vazhdueshme për vajzat dhe gratë, përfshirë:

- Presioni për të përmbushur rolet tradicionale gjinore, veçanërisht në lidhje me kujdesin dhe përgjegjësitë shtëpiake;
- Akses i kufizuar në mundësi lidhshme dhe modele të dukshme për t'u ndjekur;
- Gjykim shoqëror ose rezistencë nga familja kur vajzat sfidojnë pritshmëritë tradicionale.

Të intervistuarit theksuan nevojën për inkurajim të qëllimshëm të lidhshmit si për vajzat ashtu edhe për djemtë, duke sugjeruar që shkollat dhe programet rinore duhet të punojnë në mënyrë aktive për të çmontuar normat gjinore dhe për të ofruar platforma të barabarta për shprehje, përgjegjësi dhe dukshmëri.

5.3. Përvoja dhe Kuptimi i Dhunës me Bazë Gjinore (GBV)

Pjesëmarrësit përshkruan dhunën fizike, ngacmimin verbal dhe dhunën kibernetike si format më të përhapura të abuzimit që ata kishin vëzhguar ose dëgjuar ndërmjet bashkëmoshatarëve. U shpreh shqetësim i veçantë për hapësirat online, ku gjuha e urrejtjes, kërcënimet dhe poshtërimi janë të përhapura, veçanërisht ndaj vajzave.

Një temë e qëndrueshme ishte mungesa e besimit në përgjigjet institucionale, si shkollat apo policia. Të anketuarit vunë në dukje se të rinjtë shpesh hezitojnë të raportojnë GBV për shkak të:

- Frikës se nuk do të merren seriozisht;
- Frikës nga hakmarrja nga bashkëmoshatarët ose familja;
- Mungesës së konfidencialitetit ose mbështetjes pas raportimit.

Të tre intervistuarit theksuan rritjen e shpejtë të abuzimit dixhital përmes aplikacioneve të mesazheve dhe platformave të rrjeteve sociale. Ata e përshkruan këtë si një formë thellësisht ndërhyrëse të dhunës që kontribuon në ankth, izolim dhe në disa raste, shmangie të shkollës. Ata theksuan urgjencën për angazhim institucional, veçanërisht nga shkollat, në parandalim, edukim mbi shkrim-leximin dixhital dhe ndërhyrje të hershme.

5.4. Përfundime dhe Rekomandime

Përfundime

Megjithëse e kufizuar në përmasa, kjo analizë narrative ofron njohuri kritike mbi përvojat e jetuara të të rinjve që shpesh përjashtohen nga pjesëmarrja dixhitale apo konsultimet e politikave për shkak të pengesave infrastrukturore ose socio-ekonomike. Intervistat zbulojnë një vetëdije në rritje mbi barazinë gjinore dhe një gatishmëri për t'u angazhuar, por edhe një sh këputje midis aspiratave të të rinjve dhe strukturave që duhet t'i mbështesin ata.

Përfundimet kryesore përfshijnë:

- Pjesëmarrja në jetën qytetare mbetet e pabarabartë, me mbështetje institucionale të kufizuar dhe pak kanale të aksesueshme për përfshirje kuptimplote;
- Barazia gjinore përqafohet në parim, por normat shoqërore vazhdojnë të përforcojnë pabarazitë në role, pritshmëri dhe mundësi;
- Të rinjtë janë shumë të vetëdijshëm për GBV, veçanërisht në kontekstet dixhitale, por u mungojnë mjetet dhe sistemet e besueshme për raportim apo mbështetje;
- Rrethanat e kujdesit alternativ mund të shtojnë ndjenjat e cenueshmërisë dhe kërkojnë strategji mbështetëse të përshtatura.

Rekomandime

1. Të zgjerohet mbërritja tek të rinjtë e përjashtuar nga dixhitali dhe të marginalizuar, duke siguruar pjesëmarrje përmes formateve alternative (p.sh. intervista në terren, qendra komunitare të drejtura nga të rinjtë).
2. Të forcohet edukimi qytetar dhe mendimi kritik në shkolla, me fokus në fuqizimin e nxënësve për të sfiduar normat, për të shprehur pikëpamjet dhe për të ndikuar në vendime.

3. Të dizajnohen programe të synuara për parandalimin e dhunës kibernetike, me protokolle të qarta raportimi, shërbime mbështetëse dhe mekanizma llogaridhënieje në shkolla dhe platforma dixhitale.
4. Të mundësohen struktura gjithëpërfshirëse të drejtuara nga të rinjtë, duke siguruar përfaqësimin e të rinjve nga prejardhje të ndryshme, përfshirë ata në kujdes alternativ apo komunitete rurale.
5. Të integrohet edukimi për prindërit dhe kujdestarët krahas programeve për të rinjtë për të promovuar sisteme mbështetëse të qëndrueshme brenda familjes.

Duke dëgjuar ata që ndodhen në kufijtë e pjesëmarrjes dixhitale, ky studim nënvizon nevojën për qasje gjithëpërfshirëse, jashtë linje dhe të ndjeshme ndaj kontekstit në përpjekjet për fuqizimin e të rinjve dhe parandalimin e GBV.

6. BURIMET

1. Burimet Primare:

Të dhënat kryesore u mbledhën përmes metodave të drejtpërdrejta të kërkimit, të cilat përfshijnë:

- **Grupet e Fokusit** – diskutime të udhëhequra me grupe të ndryshme, ku u trajtuan tema si barazia gjinore, dhuna me bazë gjinore dhe pjesëmarrja e të rinjve në proceset vendimmarrëse.
- **Pyetësorët Online** – të shpërndarë dhe të plotësuar nga një numër i konsiderueshëm pjesëmarrësish, duke ofruar të dhëna si statistikore ashtu edhe cilësore mbi perceptimet dhe përvojat e tyre.

Këto burime primare u përdorën për të analizuar dhe kuptuar në detaje qëndrimet dhe perceptimet mbi çështjet e përfshira, duke ofruar informacion të drejtpërdrejtë dhe të freskët mbi realitetin.

2. Burimet Dytësore:

Për të siguruar një kuadër teorik dhe kontekstual, janë përdorur burime dytësore, përfshirë:

- **Raporte dhe studime nga organizata ndërkombëtare dhe kombëtare** si Organizata Botërore e Shëndetësisë (OBSH), Fondi i Kombeve të Bashkuara për Popullsinë (UNFPA), si dhe raporte kombëtare mbi dhunën me bazë gjinore dhe barazinë gjinore;
- **Studime akademike dhe literaturë shkencore** që ofrojnë njohuri mbi temën e pjesëmarrjes së të rinjve dhe sfidat që ata përballen në proceset vendimmarrëse dhe të hartimit të politikave.

Këto burime dytësore ndihmuan për të siguruar një kuptim më të thelluar të çështjeve të trajtuara dhe për të krahasuar gjetjet e kërkimit me praktikën dhe tendencat e njohura në nivel ndërkombëtar.

